ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
DÁMASO RUIZ-JARABO COLOMER
της 5ης Μαρτίου 2009 [1]

I — Εισαγωγή

1. Το Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº 5 de San Javier (Ισπανία) υπέβαλε στο Δικαστήριο δύο ερωτήματα που αφορούν την ερμηνεία του κανονισμού (ΕΚ) 1348/2000 του Συμβουλίου, της 29ης Μαΐου 2000, περί επιδόσεως και κοινοποιήσεως στα κράτη μέλη δικαστικών και εξωδίκων πράξεων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις [2]. Το εθνικό δικαστήριο έχει ορισμένες αμφιβολίες ως προς τον κοινοτικό ορισμό της εννοίας της «εξώδικης πράξεως» του ανωτέρω κανονισμού. Οι αμφιβολίες αυτές ανέκυψαν επ' αφορμή της διαβιβάσεως ορισμένων ιδιωτικών επιστολών από ένα συμβολαιογράφο στα Juzgados de San Javier προκειμένου να επιδοθούν στο Ηνωμένο Βασίλειο.

2. Ως εκ τούτου, δίδεται στο Δικαστήριο η ευκαιρία να διευκρινίσει ορισμένα σημαντικά και πολύπλευρα νομικά ζητήματα. Πρώτον, τίθεται το ζήτημα του παραδεκτού, στον βαθμό που το αιτούν δικαστήριο διαλαμβάνει στη διάταξή του περί παραπομπής ότι αποφαίνεται σε τελευταίο βαθμό κατά την έννοια του άρθρου 68 ΕΚ. Η Επιτροπή δεν συμμερίζεται την άποψη αυτή και, ως εκ τούτου, το Δικαστήριο καλείται να αποφανθεί για πρώτη φορά σχετικά με την εφαρμογή της νομολογίας Lykeskog [3] επί της ανωτέρω διατάξεως. Δεύτερον, αν επιβεβαιωθεί ότι το αιτούν δικαστήριο αποφαίνεται σε τελευταίο βαθμό, απομένει να διευκρινιστεί αν είναι παραδεκτό το προδικαστικό ερώτημα. Στον βαθμό που πρόκειται για την επίδοση εξώδικων πράξεων που δεν συνδέονται με εκκρεμούσα δίκη, δεν είναι προφανές ότι υπάρχει πραγματική ένδικη διαφορά. Ως εκ τούτου, θα πρέπει να εξεταστεί η νομολογία Job Centre [4] προσαρμόζοντάς την στις περιστάσεις της παρούσας υποθέσεως. Τρίτον, το ερώτημα που αφορά την ουσία της υποθέσεως παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον, δεδομένου ότι θα παράσχει τη δυνατότητα να εκδοθεί απόφαση για ένα από τα πλέον ασαφή σημεία του κανονισμού (ΕΚ) 1348/2000, ήτοι για την έννοια της «εξώδικης πράξεως».

II — Τα πραγματικά περιστατικά

3. Στις 23 Οκτωβρίου 2007, η εταιρία Roda Golf & Beach Resort SL (στο εξής: Roda Golf), εταιρία που εδρεύει στο San Javier, προέβη στη σύνταξη ενώπιον συμβολαιογράφου πράξεως επιδόσεως και οχλήσεως με την οποία ζήτησε, κατ' εφαρμογήν του κανονι-

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ισπανική.
2 — ΕΕ L 160, σ. 37.
3 — Απόφαση της 4ης Ιουνίου 2002, C-99/00 (Συλλογή 2002, σ. I-4839).
4 — Απόφαση της 19ης Οκτωβρίου 1995, C-111/94 (Συλλογή 1995, σ. I-3361).

σμού (ΕΚ) 1348/2000, την παράδοση δεκαέξι επιστολών προς διάφορους παραλήπτες στο Ηνωμένο Βασίλειο μέσω της γραμματείας των Juzgados de Primera Instancia e Instrucción de San Javier.

4. Οι επιστολές αυτές ενημέρωναν τους παραλήπτες τους σχετικά με την καταγγελία της συμβάσεως αγοραπωλησίας ακινήτου που είχαν συνάψει με έκαστον εξ αυτών.

5. Στις 2 Νοεμβρίου του ιδίου έτους, ο συμβολαιογράφος εμφανίστηκε ενώπιον του προαναφερθέντος Juzgado προκειμένου να του παραδώσει το έγγραφο της επιδόσεως της συμβολαιογραφικής πράξεως μαζί με τα πρωτότυπα των δεκαέξι επιστολών.

6. Με πράξη της 29ης Νοεμβρίου 2007, στο πλαίσιο της λήψεως μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας, ο γραμματέας του αιτούντος δικαστηρίου αρνήθηκε να διαβιβάσει τα έγγραφα. Προέβαλε ότι ο κανονισμός 1348/2000 προέβλεπε την επίδοση και κοινοποίηση εξώδικων πράξεων μόνο στο πλαίσιο ένδικης διαδικασίας, πράγμα το οποίο δεν συνέβαινε εν προκειμένω. Ως εκ τούτου, έκρινε ότι η συγκεκριμένη περίπτωση δεν ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του προπαρατεθέντος κανονισμού και ότι έπρεπε να απορρίψει την αίτηση της Roda Golf.

7. Στις 13 Δεκεμβρίου 2007, η Roda Golf άσκησε ανακοπή ενώπιον του Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº 5 de San Javier, επικαλούμενη το άρθρο 224 του ισπανικού κώδικα πολιτικής δικονομίας (Ley de Enjuiciamiento Civil). Κατά την εκδίκαση της ανακοπής αυτής κατά του μέτρου οργανώσεως της διαδικασίας που έλαβε ο γραμματέας, ο δικαστής διερωτήθηκε σχετικά με την ερμηνεία του κανονισμού 1348/2000, πράγμα ουσιώδες για την τύχη της ανακοπής της Roda Golf ως εκ τούτου, ανέστειλε τη διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο, δυνάμει των συνδυασμένων διατάξεων του άρθρου 68 ΕΚ και του άρθρου 234 ΕΚ, αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως.

III — Νομικό πλαίσιο

Α — *Το κοινοτικό νομικό πλαίσιο*

8. Ο τίτλος IV της Συνθήκης ΕΚ παρέχει στα κοινοτικά όργανα την εξουσία για την εφαρμογή πολιτικών που αφορούν την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων. Για τις ανάγκες της παρούσας διαδικασίας εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, κρίσιμες είναι οι ακόλουθες διατάξεις:

«Άρθρο 65

Τα μέτρα τα οποία θα ληφθούν κατά το άρθρο 67 στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις με διασυνοριακές επιπτώσεις και στο μέτρο που είναι

αναγκαία για την ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, περιλαμβάνουν:

α) βελτίωση και απλούστευση:

— του συστήματος διασυνοριακής επίδοσης ή κοινοποίησης δικαστικών και εξώδικων πράξεων,

[…].

Άρθρο 68

1. Το άρθρο 234 εφαρμόζεται στον παρόντα Τίτλο κατά τις εξής περιστάσεις και υπό τις εξής προϋποθέσεις: Εάν ανακύπτει ζήτημα επί της ερμηνείας του παρόντος Τίτλου ή επί του κύρους ή της ερμηνείας πράξεων των οργάνων της Κοινότητας βάσει του παρόντος Τίτλου σε υπόθεση η οποία εκκρεμεί ενώπιον δικαστηρίου κράτους μέλους οι αποφάσεις του οποίου δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου, το δικαστήριο αυτό, εάν κρίνει ότι απόφαση επί του ζητήματος είναι αναγκαία για την έκδοση της δικής του απόφασης, παραπέμπει το ζήτημα στο Δικαστήριο για να αποφανθεί επ' αυτού.

[…]»

9. Ο κανονισμός 1348/2000 ρυθμίζει τα της επιδόσεως και κοινοποιήσεως στα κράτη μέλη δικαστικών και εξωδίκων πράξεων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις [5]. Στην υπό κρίση υπόθεση, η δεύτερη και η έκτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού έχουν ερμηνευτική αξία, δεδομένου ότι επισημαίνουν ότι «[η] καλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς απαιτεί την καλύτερη και ταχύτερη διαβίβαση μεταξύ των κρατών μελών των δικαστικών και εξωδίκων πράξεων προς επίδοση και κοινοποίηση σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις». Η απαίτηση αυτή έχει ως συνέπεια «την άμεση και ταχεία διαβίβαση δικαστικών και εξωδίκων πράξεων μεταξύ τοπικών υπηρεσιών οριζομένων από τα κράτη μέλη».

10. Μολονότι ο κανονισμός 1348/2000 δίδει ιδιαίτερη έμφαση στις εξώδικες πράξεις, ουδέν διαλαμβάνει σε σχέση με τον ορισμό τους ή τον ιδιαίτερο τρόπο επιδόσεως και κοινοποιήσεως τους. Τα των πράξεων αυτών ρυθμίζει μόνον η διάταξη του άρθρου 16:

«Οι εξώδικες πράξεις μπορούν να διαβιβασθούν σε άλλο κράτος μέλος προς επίδοση ή

5 — Ο κανονισμός 1348/2000 καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από τον κανονισμό (ΕΚ) 1393/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Νοεμβρίου 2007, περί επιδόσεως και κοινοποιήσεως στα κράτη μέλη δικαστικών και εξωδίκων πράξεων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις. Εντούτοις, με τη νέα ρύθμιση δεν εισάγονται τροποποιήσεις σημαντικές για την παρούσα διαδικασία εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως.

κοινοποίηση σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος κανονισμού.»

11. Σε εκπλήρωση της επιταγής του άρθρου 17, στοιχείο β΄, του κανονισμού 1348/2000, η Επιτροπή εξέδωσε στις 25 Σεπτεμβρίου 2001 απόφαση με την οποία ενέκρινε ένα εγχειρίδιο των υπηρεσιών παραλαβής και ένα γλωσσάριο των πράξεων που μπορούν να κοινοποιηθούν ή να επιδοθούν [6], του οποίου το παράρτημα ΙΙ περιλαμβάνει κατάλογο των εν λόγω πράξεων που έχει πάντως μόνον ενδεικτικό και όχι εξαντλητικό χαρακτήρα. Το τμήμα που αφορά την Ισπανία ορίζει ότι «στις κοινοποιήσιμες εξωδικαστικές πράξεις περιλαμβάνονται τα μη δικαστικά έγγραφα που εκδίδουν οι κατά νόμον αρμόδιες για την κοινοποίηση ισπανικές αρχές».

Β — *Η εθνική νομοθεσία*

12. Τα άρθρα 223 και 224 του Ley de Enjuiciamiento Civil 1/2000 (κώδικα πολιτικής δικονομίας), της 7ης Ιανουαρίου 2000 (στο εξής: LEC) [7], ρυθμίζουν τις αποφάσεις που λαμβάνει ο γραμματέας των πολιτικών δικαστηρίων.

«*Άρθρο 223. Μέτρα οργανώσεως της διαδικασίας*

1. Ο γραμματέας είναι αρμόδιος να λάβει τα μέτρα οργανώσεως της διαδικασίας που είναι αναγκαία προκειμένου να κινηθεί η διαδικασία εντός του πλαισίου που ορίζει ο νόμος.

2. Τα μέτρα οργανώσεως της διαδικασίας περιορίζονται στο διατακτικό, στο όνομα του γραμματέα που προβαίνει στη λήψη τους, στην ημερομηνία και στην υπογραφή του.

Άρθρο 224. Έλεγχος των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας

1. Είναι αυτοδικαίως άκυρα τα μέτρα οργανώσεως της διαδικασίας τα οποία επιλύουν ζητήματα που, σύμφωνα με τον νόμο, πρέπει να επιλύονται με δικαστική εντολή, διάταξη ή απόφαση.

2. Πέραν των περιπτώσεων της ανωτέρω παραγράφου, τα μέτρα οργανώσεως της διαδικασίας μπορούν επίσης να ακυρωθούν,

6 — Απόφαση 2001/781/ΕΚ της Επιτροπής, σχετικά με την κατάρτιση εγχειριδίου των υπηρεσιών παραλαβής και γλωσσαρίου των πράξεων που μπορούν να κοινοποιηθούν ή να επιδοθούν, σε εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) 1348/2000 του Συμβουλίου περί επιδόσεως και κοινοποιήσεως στα κράτη μέλη δικαστικών και εξωδίκων πράξεων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ L 298, σ. 1). Το έγγραφο αυτό τροποποιήθηκε δύο φορές: με την απόφαση 2002/350/ΕΚ της Επιτροπής, της 3ης Απριλίου 2002 (ΕΕ L 125, σ. 1), και με την απόφαση 2007/500/ΕΚ της Επιτροπής, της 16ης Ιουλίου 2007 (ΕΕ L 185, σ. 24). Καμία από τις δύο αυτές τροποποιήσεις δεν επηρεάζει την παρούσα υπόθεση.

7 — *BOE* αριθ. 7, της 8ης Ιανουαρίου 2000.

κατόπιν σχετικού αιτήματος του διαδίκου τον οποίον βλάπτουν, οσάκις παραβιάζουν κάποια νομική διάταξη ή οσάκις ρυθμίζουν ζητήματα τα οποία, βάσει των όσων προβλέπει ο παρών νόμος, πρέπει να επιλύονται αποκλειστικά δια δικαστικής πράξεως.

3. Οι ακυρότητες της προηγούμενης παραγράφου μπορούν να προσβληθούν με ανακοπή.»

13. Βάσει της ρητής διατυπώσεως του άρθρου 224, παράγραφος 3, του LEC, τα μέτρα οργανώσεως μπορούν να προσβληθούν με την ανακοπή που προβλέπουν οι διατάξεις της πολιτικής δικονομίας. Η ανακοπή αυτή χρησιμοποιείται εν γένει προκειμένου να ελεγχθεί η νομιμότητα των διατάξεων και των μη οριστικών αποφάσεων και διέπεται από τα άρθρα 451 έως 454 του LEC:

«*Άρθρο 451. Αποφάσεις υποκείμενες σε ανακοπή. Έλλειψη ανασταλτικού αποτελέσματος*

Τα μέτρα οργανώσεως της διαδικασίας και οι μη οριστικές αποφάσεις των πολιτικών δικαστηρίων μπορούν να προσβληθούν με ανακοπή ενώπιον του ίδιου δικαστηρίου η άσκηση της ανακοπής αυτής δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα.

Άρθρο 452. Προθεσμία, τύπος και απαράδεκτο

Η ανακοπή πρέπει να ασκηθεί εντός πέντε ημερών ο ανακόπτων πρέπει να εκθέτει με το δικόγραφο της ανακοπής του τις νομικές πλημμέλειες της αποφάσεως. Στην περίπτωση που δεν πληρούνται αυτές οι δύο προϋποθέσεις, η ανακοπή απορρίπτεται ως απαράδεκτη με διάταξη που δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα.

Άρθρο 453. Περί της ακροάσεως του καθού και της αποφάσεως

1. Αν η ανακοπή είναι παραδεκτή, παρέχεται κοινή προθεσμία πέντε ημερών στον καθού η ανακοπή προκειμένου να την αντικρούσει, εφόσον το επιθυμεί.

2. Το δικαστήριο ενώπιον του οποίου ασκήθηκε η προσφυγή αποφαίνεται με διάταξη εντός προθεσμίας πέντε ημερών από της λήξεως της προθεσμίας που τάχθηκε για την αντίκρουση της ανακοπής, και δη ανεξαρτήτως του αν υποβλήθηκαν γραπτές παρατηρήσεις ή όχι.

Άρθρο 454. Η διάταξη που εκδίδεται επί της ανακοπής δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα

Πλην των περιπτώσεων στις οποίες προβλέπεται η δυνατότητα ασκήσεως προσφυγής κατά της αρνήσεως να επιτραπεί η άσκηση εφέσεως, η απόφαση επί της ανακοπής δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα, υπό την επιφύλαξη να τεθεί εκ νέου το ζήτημα που αποτελεί το αντικείμενο της ανακοπής στο πλαίσιο της προσβολής της οριστικής αποφάσεως.»

14. Κατά το άρθρο 455 του LEC, οι διατάξεις των Juzgados de Primera Instancia υπόκεινται σε έφεση υπό την προϋπόθεση ότι είναι «οριστικές» ή ότι «ο νόμος προβλέπει τούτο ρητώς».

15. Τέλος, κατά το άρθρο 207 του LEC, «είναι οριστικές οι αποφάσεις που περατώνουν την πρωτοβάθμια δίκη καθώς και οι αποφάσεις που αποφαίνονται επί των ενδίκων μέσων που ασκούνται κατ' αυτών».

16. Το νομικό πλαίσιο των συμβολαιογραφικών πράξεων αποτελεί ο κώδικας περί συμβολαιογράφων (Reglamento Notarial) του 1944 [8], ο οποίος έχει τροποποιηθεί επανειλημμένως. Τα άρθρα 202 έως 206 του ανωτέρω κώδικα ορίζουν το καθεστώς που διέπει τις συμβολαιογραφικές πράξεις της επιδόσεως και της οχλήσεως:

«*Άρθρο 202*

Σκοπός των πράξεων επιδόσεως είναι να μεταδώσουν σε ένα πρόσωπο μια πληροφορία ή μια απόφαση αυτού που ζητεί την μεσολάβηση του συμβολαιογράφου σκοπός των πράξεων οχλήσεως είναι περαιτέρω να καλέσουν τον ενδιαφερόμενο να επιδείξει μια συγκεκριμένη συμπεριφορά.

Πλην αντίθετης διατάξεως νόμου, ο συμβολαιογράφος έχει την εξουσία να πραγματοποιεί τις επιδόσεις και τις οχλήσεις αποστέλλοντας στον παραλήπτη το έγγραφο επιδόσεως, αντίγραφο ή συστημένη επιστολή με απόδειξη παραλαβής.

Πλην της περιπτώσεως της προσφυγής στη διαδικασία που ορίζει η προηγούμενη παράγραφος, ο συμβολαιογράφος μεταβαίνει αυτοπροσώπως στην κατοικία ή στον τόπο στον οποίον πρέπει να γίνει η επίδοση ή η όχληση, ακολουθώντας τις υποδείξεις του προσώπου που ζητεί την επίδοση ή την όχληση, δηλώνει τη συμβολαιογραφική ιδιότητά του και τον λόγο της παρουσίας του. Αν το προς ον η επίδοση ή η όχληση πρόσωπο απουσιάζει, μπορεί να παραλάβει το έγγραφο επιδόσεως οποιοδήποτε πρόσωπο το οποίο βρίσκεται στον υποδειχθέντα τόπο και το οποίο δηλώνει τα στοιχεία της ταυτότητάς του. Σε περίπτωση άρνησης παραλαβής, γίνεται σχετική σημείωση. Ενδεχομένως, το έγγραφο μπορεί να επιδοθεί στον θυρωρό του κτιρίου.

8 — Διάταγμα της 2ας Ιουνίου 1944, περί οριστικής εγκρίσεως του κώδικα οργανώσεως και του καθεστώτος των συμβολαιογράφων (*BOE* αριθ. 189, της 7ης Ιουλίου 1944).

Η πράξη ολοκληρώνεται δια της παραδόσεως ενός εγγράφου το οποίο ο συμβολαιογράφος πρέπει να έχει υπογράψει τουλάχιστον με το επώνυμό του και το οποίο περιέχει το ακριβές κείμενο της επιδόσεως ή της οχλήσεως κάνοντας μνεία του δικαιώματος απαντήσεως του προς ον η επίδοση ή η όχληση και της προθεσμίας για την άσκηση του δικαιώματος αυτού, σύμφωνα με το άρθρο 204.

[…]

Άρθρο 203

Εάν ο ενδιαφερόμενος [ή] ο εκπρόσωπός του (…) αρνηθεί να παραλάβει το έγγραφο ή προβάλλει ενεργητική ή παθητική αντίσταση, γίνεται μνεία του γεγονότος αυτού και λογίζεται ότι με τον τρόπο αυτόν η επίδοση έχει πραγματοποιηθεί. Γίνεται επίσης μνεία οποιασδήποτε περιστάσεως εμποδίζει τον συμβολαιογράφο να παραδώσει το έγγραφο στην περίπτωση αυτή, ακολουθείται η διαδικασία που ορίζουν οι διατάξεις της έκτης παραγράφου του άρθρου 202.

Άρθρο 204

Ο προς ον η επίδοση ή η όχληση έχει το δικαίωμα να απαντήσει ενώπιον του συμβολαιογράφου επί του ιδίου του εγγράφου, αλλά χωρίς να περιλάβει στην απάντησή του άλλα αιτήματα ή να προβεί σε κοινοποιήσεις που πρέπει να αποτελέσουν το αντικείμενο χωριστής πράξεως.

[…]

Άρθρο 206

Οι επιδόσεις ή οι οχλήσεις που προβλέπουν διατάξεις νόμου ή κανονιστικών πράξεων χωρίς να ορίζουν συγκεκριμένες προϋποθέσεις ή διατυπώσεις πραγματοποιούνται βάσει των ανωτέρω άρθρων. Εντούτοις, αν οι διατάξεις αυτές θέτουν ειδικές ρυθμίσεις ή προβλέπουν διαφορετικές προϋποθέσεις ή διατυπώσεις όσον αφορά την κατοικία, τον τόπο, τα πρόσωπα έναντι των οποίων πρέπει να επιχειρηθούν οι πράξεις, τότε έχουν εφαρμογή οι διατάξεις αυτές χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι διατάξεις των άρθρων 202 επ. του κώδικα περί συμβολαιογράφων.»

IV — Τα προδικαστικά ερωτήματα

17. Με διάταξη της 3ης Φεβρουαρίου 2008, το Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº 5 de San Javier υπέβαλε στο Δικαστήριο, βάσει των συνδυασμένων διατάξεων του άρθρου 68 ΕΚ και του άρθρου 234 ΕΚ, αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως. Αφού εξέθεσε συνοπτικώς ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις της διατάξεως αυτής (επομένως ότι κατά της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου δεν μπορεί να ασκηθεί

ένδικο μέσο), θέτει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα ερωτήματα:

«1. Ερωτάται αν η κοινοποίηση αποκλειστικά εξωδίκων πράξεων εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1348/2000 του Συμβουλίου οσάκις λαμβάνει χώρα μεταξύ ιδιωτών διά της προσφυγής τους στα μέσα διοικητικής υποστήριξης και προσωπικού των δικαιοδοτικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ενώσεως και στην ευρωπαϊκή κανονιστική ρύθμιση, χωρίς να κινήσουν οποιαδήποτε ένδικη διαδικασία.

2. Ερωτάται αν το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1348/2000 καλύπτει αποκλειστικά τη δικαστική συνεργασία μεταξύ κρατών μελών στο πλαίσιο εκκρεμούς ένδικης διαδικασίας (άρθρα 61, στοιχείο γ΄, 67, παράγραφος 1, και 65 ΕΚ και έκτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 1348/2000);»

18. Η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως περιήλθε στην Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 14 Ιανουαρίου 2008. Η Roda Golf, οι Κυβερνήσεις της Λεττονίας, της Ουγγαρίας, της Πολωνίας, της Σλοβακικής Δημοκρατίας, της Τσεχικής Δημοκρατίας, της Ισπανίας, της Ελλάδος, της Γερμανίας και της Ιταλίας, καθώς και η Επιτροπή κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις εντός της προθεσμίας που τάσσει το άρθρο 23 του Οργανισμού του Δικαστηρίου.

19. Μολονότι η παρούσα υπόθεση ενδέχεται να έχει πρακτικές συνέπειες επί της οργανώσεως των εθνικών δικαστηρίων, ούτε τα κράτη μέλη ούτε η Επιτροπή ούτε η ανακόπτουσα ζήτησαν τη διεξαγωγή επ' ακροατηρίου συζητήσεως εντός της προθεσμίας που προβλέπεται προς τούτο και, ως εκ τούτου, η υπόθεση κατέστη ώριμη στις 13 Νοεμβρίου 2008 για την ανάπτυξη των ανά χείρας προτάσεων.

V — Παραδεκτό

20. Η Επιτροπή προβάλλει ότι το Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº 5 de San Javier δεν έχει την εξουσία να υποβάλει αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως βάσει του άρθρου 68 ΕΚ, δεδομένου ότι δεν αποτελεί δικαστήριο το οποίο δικάζει σε τελευταίο βαθμό και δεδομένου ότι δεν εκκρεμεί ενώπιόν του διαφορά μεταξύ διαδίκων. Όλες οι κυβερνήσεις οι οποίες κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις σιγούν ως προς το σημείο αυτό, ενώ η Roda Golf προβάλλει διαφόρους λόγους υπέρ του παραδεκτού. Δεδομένου ότι πρόκειται για ένα ακανθώδες ζήτημα το οποίο συνδέεται με το άρθρο 68 ΕΚ, θα εξετάσω αναλυτικά και χωριστά αμφότερους τους ισχυρισμούς.

A — *Πρώτη ένσταση κατά του παραδεκτού: το άρθρο 68 ΕΚ και η έννοια του δικαστηρίου του οποίου οι αποφάσεις δεν υπόκεινται πλέον σε ένδικα μέσα*

21. Στην παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο καλείται να εξετάσει τον περιορισμό που θέτει το άρθρο 68 ΕΚ, βάσει του οποίου μόνον τα δικαστήρια που δικάζουν σε τελευταίο βαθμό μπορούν να υποβάλλουν αιτήσεις για την έκδοση προδικαστικών αποφάσεων σε σχέση με τον Τίτλο IV της Συνθήκης ΕΚ και των νομοθετημάτων που στηρίζονται σε αυτόν. Πριν την εφαρμογή της διατάξεως

αυτής επί της συγκεκριμένης υποθέσεως, φρονώ ότι ενδείκνυται να εξεταστούν οι νομοπαρασκευαστικές εργασίες και ο λόγος που οδήγησε τα κράτη μέλη στη λήψη ενός τέτοιου μέτρου επισημαίνοντας τους περιορισμούς και τα μειονεκτήματα που συνεπάγεται αυτός ο περιορισμός του δικαστικού διαλόγου.

1. Καταγωγή και λόγος υπάρξεως του άρθρου 68 ΕΚ

22. Η δημιουργία ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, μαζί με όλα τα πλεονεκτήματα που αυτός συνεπάγεται, απαίτησε την προσαρμογή σε σημαντικό βαθμό των παραδοσιακών εργαλείων του δικαίου. Η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων στο έδαφος της Ενώσεως αποτέλεσε πρόκληση για το σχέδιο της ολοκληρώσεως, διότι η μετακίνηση των ατόμων συνεπάγεται επίσης μεταφορά της σφαίρας των ζωτικών συμφερόντων τους. Π.χ., οι διατάξεις του κεκτημένου του Schengen εισήγαγαν δειλά την αμοιβαία αναγνώριση στον ποινικό τομέα [9] οι διατάξεις σχετικά με τις προϋποθέσεις διαμονής έπρεπε να διευθετήσουν τις δυσχέρειες που συναντούν οι υπήκοοι τρίτων κρατών που συνδέονται νομικά με πολίτες της Κοινότητας [10] ομοίως, η δικαστική και αστυνομική συνεργασία στον τομέα του ποινικού δικαίου οδήγησε σε μια άνευ προηγουμένου στην ευρωπαϊκή ιστορία εντατικοποίηση της συνεργασίας μεταξύ των αρχών διαφόρων κρατών [11].

23. Συναφώς, τα κράτη μέλη υπήρξαν επιφυλακτικά έναντι του αντικτύπου της διαδικασίας αυτής επί του δικαστικού αρχιτεκτονήματος της Ενώσεως. Στις προπαρασκευαστικές εργασίες που προηγήθηκαν της υπογραφής της Συνθήκης του Άμστερνταμ, η προεδρία του Συμβουλίου εξέφρασε την ανησυχία της για τον μεγάλο αριθμό προδικαστικών αποφάσεων που θα μπορούσαν να κατακλύσουν το Δικαστήριο και να υπονομεύσουν την αποδοτικότητά του, καθώς και αυτήν των εθνικών δικαστηρίων που θα υπέβαλαν προδικαστικά ερωτήματα. Ως εκ τούτου, η προεδρία πρότεινε να εξεταστούν ορισμένες εναλλακτικές λύσεις σε σχέση με τον ρόλο του Δικαστηρίου [12].

24. Ο προβληματισμός που αναπτύχθηκε στους κόλπους του Συμβουλίου κατέληξε στο ισχύον άρθρο 68 ΕΚ, το οποίο εισήχθη μετά τις μεταρρυθμίσεις που επέφερε η Συνθήκη του Άμστερνταμ. Το άρθρο αυτό παρέχει τη δυνατότητα στα δικαστήρια των κρατών μελών να προσφεύγουν στο άρθρο 234 ΕΚ σε συνδυασμό με τον Τίτλο IV ΕΚ, καθώς και με τις πράξεις του παρα-

9 — Το άρθρο 54 της Συμβάσεως Εφαρμογής της Συνθήκης Σένγκεν, της 14ης Ιουνίου 1985, μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών της οικονομικής Ενώσεως Benelux, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Γαλλικής Δημοκρατίας σχετικά με την προοδευτική κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα (ΕΕ L 239, σ. 19), περιλαμβάνει την αρχή του ποινικού δικαίου *ne bis in idem*, η δε συναφής νομολογία συνέβαλε στην ενίσχυση της αμοιβαίας αναγνωρίσεως των ποινικών δικαστικών αποφάσεων.

10 — Τα σημαντικά προβλήματα που ανέκυψαν στο πεδίο αυτό προκάλεσαν τη μεταστροφή της νομολογίας. Βλ. απόφαση της 25ης Ιουλίου 2008, C-127/08, Metock κ.λπ. (Συλλογή 2008, σ. I-6241).

11 — Το πλέον χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της βαθιάς αλλαγής αποτελεί η απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών (ΕΕ L 190, σ. 1), σε σχέση με την οποία εκδόθηκαν αποφάσεις μεγάλης σημασίας, όπως είναι η απόφαση της 3ης Μαΐου 2007, C-303/05, Advocaten voor de Wereld (Συλλογή 2007, σ. I-3633, σκέψη 28).

12 — Γενικό πλαίσιο για ένα σχέδιο αναθεωρήσεως των Συνθηκών, σχολιασμός του άρθρου ΣΤ. Το κείμενο παρατίθεται στη *Revue Trimestrielle de Droit Européen*, τεύχος 1, 33, 1997, σ. 187. Σχετικά με την καταγωγή της διατάξεως, βλ. Albors-Llorens, A., «Changes in the Jurisdiction of the European Court of Justice Ander the Treaty of Amsterdam», *Common Market Law Review*, τεύχος 35, 1998, σ. 1273 έως 1276 Langrish, S., «The Treaty of Amsterdam: Selected Highlights», 23 *European Law Review*, 1998, σ. 8, και Labayle, H., «Le Traité d'Amsterdam. Un espace de liberté, de sécurité et de justice», *Revue Trimestrielle de Droit Européen*, τεύχος 33, 1997, σ. 873 και 874.

γώγου δικαίου που στηρίζονται στον Τίτλο αυτόν, πλην όμως με ορισμένες παρεκκλίσεις μεταξύ των οποίων πρέπει να επισημανθεί ο περιορισμός της υποβολής προδικαστικών ερωτημάτων μόνον από τα εθνικά δικαστήρια των οποίων οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα.

25. Το άρθρο 68 ΕΚ περιέλαβε τις λεγόμενες διαφορετικής ταχύτητας αιτήσεις για την έκδοση προδικαστικών αποφάσεων και καθιέρωσε μια διαφοροποίηση που αποκλίνει από την παραδοσιακή σταθερότητα και ομοιομορφία του κοινοτικού συστήματος των μέσων παροχής ένδικης προστασίας και αφίσταται της γνωμοδοτήσεως του Δικαστηρίου το οποίο, στην έκθεση του 1995 για ορισμένες πλευρές της εφαρμογής της Συνθήκης επί της Ευρωπαϊκής Ενώσεως [13], απέρριψε κάθε περιορισμό επί της εξουσίας των εθνικών δικαστηρίων να υποβάλλουν προδικαστικά ερωτήματα. Κατά το Δικαστήριο, ένας τέτοιος περιορισμός θα έθιγε την ομοιομορφία και τη συνοχή του κοινοτικού δικαίου [14].

26. Η επιμονή των κρατών μελών είχε ως αποτέλεσμα την τροποποίηση του καθεστώτος υποβολής προδικαστικών ερωτημάτων, αν και δυσχερώς μπορεί να γίνει κατανοητός ο φόβος του κατακλυσμού ερωτημάτων, δεδομένου ότι το άρθρο 35 ΕΕ το οποίο, πλην της Ισπανίας, μπορεί να χρησιμοποιηθεί από όλα τα δικαστήρια των κρατών που έχουν προβεί στη δήλωση που προβλέπει η παράγραφος 2, του άρθρου αυτού [15], δεν είχε καταστροφικές συνέπειες. Αντιθέτως, η πρόσφατη εισαγωγή της επείγουσας διαδικασίας για προδικαστικά ερωτήματα αποτελεί πρόδηλο σημείο της βουλήσεως του Δικαστηρίου να επιλύει τις υποθέσεις που αφορούν τον χώρο της ελευθερίας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης εντός πολύ σύντομου χρόνου, χωρίς να μπορεί να διαπιστωθεί κάποια ιδιαίτερη ανησυχία για το ενδεχόμενο πλημμυρίδας προδικαστικών παραπομπών [16].

27. Το άρθρο 68 ΕΚ πρέπει να ερμηνεύεται σύμφωνα με το θεμελιώδες δικαίωμα της παροχής αποτελεσματικής ένδικης προστασίας. Οι διατάξεις που περιστέλλουν τη δυνατότητα προσφυγής στο Δικαστήριο με αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να ερμηνεύονται συστολτικά. Τα αδύνατα σημεία των περιορισμών που το άρθρο 68 ΕΚ επιβάλλει στον εθνικό δικαστή έχουν πρακτικές συνέπειες που πρέπει να εξεταστούν σε σχέση με την υπόθεση που εκκρεμεί ενώπιον του Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº 5 de San Javier.

13 — Έκθεση Μαΐου 1995 του Δικαστηρίου.

14 — Η ανησυχία αυτή διατυπώνεται σαφώς στο σημείο 11 της παραπάνω εκθέσεως: «Ο περιορισμός της δυνατότητας προσφυγής ενώπιον του Δικαστηρίου θα είχε ως αποτέλεσμα να τεθεί εν αμφιβόλω η ομοιόμορφη εφαρμογή και η ομοιόμορφη ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου στο σύνολο της Ενώσεως και έτσι θα υπήρχε ο κίνδυνος να στερηθούν οι ιδιώτες της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας καθώς και να διακυβευθεί η ενότητα της νομολογίας […]. Το σύστημα της υποβολής αιτήσεων για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως συνιστά τον πραγματικό ακρογωνιαίο λίθο της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς, δεδομένου ότι είναι ουσιώδες στοιχείο για τη διατήρηση του κοινοτικού χαρακτήρα του δικαίου που καθιερώνουν οι Συνθήκες και δεδομένου ότι σκοπεί να διασφαλίσει ότι, υπό οποιεσδήποτε περιστάσεις, το δίκαιο αυτό θα είχε την ίδια ισχύ σε όλα τα κράτη μέλη […]. Μία από τις πλέον σημαντικές αποστολές του Δικαστηρίου είναι ακριβώς να διασφαλίσει μια τέτοια ομοιόμορφη ερμηνεία, εκπληρώνει δε την αποστολή αυτή όταν δίδει απαντήσεις στα ερωτήματα που υποβάλλουν αυτά τα εθνικά δικαστήρια».

15 — Αυτά τα κράτη μέλη, πλην της Ισπανίας, επέτρεψαν στα δικαστήριά τους να υποβάλλουν προδικαστικά ερωτήματα βάσει του άρθρου 35 ΕΕ. Μολονότι η κατάσταση των δηλώσεων δεν έχει μεταβληθεί, υπάρχει η δυνατότητα προσβάσεως σε ένα εξαιρετικά χρήσιμο έγγραφο της Διευθύνσεως Έρευνας και Τεκμηριώσεως του Δικαστηρίου, στην ηλεκτρονική διεύθυνση http://curia.europa.eu/es/instit/txtdocfr/txtsenvigueur/art35.pdf

16 — Παρά την ύπαρξη αδιαμφισβήτητων κινδύνων για τη συνοχή και την ενότητα της νομολογίας (χωρίς να γίνεται λόγος για την προσβολή των θεμελιωδών δικονομικών εγγυήσεων, όπως είναι αυτές που συνδέονται με τη διαφάνεια), η νέα επείγουσα διαδικασία για την εξέταση της αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, που θεσπίστηκε στις 15 Ιανουαρίου 2008 (ΕΕ L 24, σ. 39) και ρυθμίζεται στο άρθρο 104β του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, μπορεί επίσης να θέσει σε κίνδυνο τη λειτουργία του Δικαστηρίου στην περίπτωση που υπάρξει (πιθανώς) κάποια στιγμή στο μέλλον πλημμυρίδα ερωτημάτων. Ο κίνδυνος αυτός δεν απέτρεψε αυτούς που προώθησαν τη νέα διαδικασία.

2. Η συσταλτική ερμηνεία των περιορισμών που το άρθρο 68 ΕΚ θέτει στον δικαστικό διάλογο

28. Οποιαδήποτε εξαίρεση από έναν κανόνα πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικά. Οι ιδιαιτερότητες της προδικαστικής παραπομπής του άρθρου 68 ΕΚ αφίστανται του genus του άρθρου 234 ΕΚ και, ως εκ τούτου, πρέπει να ερμηνεύονται με αυτοσυγκράτηση. Εντούτοις, το αποτέλεσμα αυτό δεν επιτυγχάνεται μόνο με ερμηνευτικά κριτήρια.

29. Η πρόσβαση στη δικαιοσύνη αποτελεί βασικό πυλώνα της δυτικής νομικής κουλτούρας. Διακηρύσσοντας ότι «To no one will we sell, to no one will we deny or delay right or justice», η Magna Carta του 1215 [17], απηχούσε ένα αξίωμα που εξακολούθησε να ισχύει στην Ευρώπη μέχρις ότου διατυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα ανθρώπινα δικαιώματα [18], στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ενώσεως [19] και στη νομολογία του Δικαστηρίου [20]. Με τον τρόπο αυτόν, οι γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου περιλαμβάνουν το δικαίωμα παροχής αποτελεσματικής ένδικης προστασίας το οποίο διαρθρώνει την πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Σε ορισμένα κράτη μέλη, όπως είναι η Γερμανία και η Ισπανία, η διαμόρφωση αυτού του θεμελιώδους δικαιώματος περιλαμβάνει επίσης την προδικαστική παραπομπή του άρθρου 234 ΕΚ [21]. Η παραπομπή αυτή είναι διττώς σημαντική για τη διασφάλιση των δικονομικών δικαιωμάτων του ατόμου τόσο στην κοινοτική όσο και στην εθνική τους διάσταση [22]. Η πρόσβαση στη δικαιοσύνη δεν συνεπάγεται μόνον την κίνηση μιας διαδικασίας, αλλά και το ότι η διαδικασία αυτή θα διεξαχθεί από το αρμόδιο δικαστήριο. Επιπλέον, το προδικαστικό ερώτημα συγκεκριμενοποιεί, στο επίπεδο της διαδικασίας, τις απαιτήσεις της ομοιομορφίας και της συνοχής του κοινοτικού δικαίου και, ως εκ τούτου, κάθε εθνικό δικαστήριο πρέπει να έχει τη δυνατότητα να ζητήσει την αρωγή του Δικαστηρίου [23]. Οποιοδήποτε εμπόδιο ορθώνεται ενώπιον του εθνικού δικαστή κατά την υποβολή προδικαστικού ερωτήματος συνεπάγεται την υποβάθμιση αυτού του θεμελιώδους δικαιώματος. Ως εκ τούτου, μπορεί να συναχθεί ότι οι περιορισμοί που απορρέουν από το άρθρο 68 ΕΚ μπορούν να μετριαστούν αν η διάταξη αυτή ερμηνευθεί υπό το φως της αρχής της αποτελεσματικής ένδικης προστασίας [24].

30. Υπάρχουν επίσης θεσμικοί λόγοι που συνηγορούν υπέρ της συσταλτικής ερμηνείας του άρθρου 68 ΕΚ. Ο πιο σημαντικός είναι ότι μόνον το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να κρίνει το κύρος κοινοτικών πράξεων. Ο περιορισμός της δυνατότητας υποβολής διατάξεως περί παραπομπής μόνον από τα δικαστήρια

17 — Magna Carta Libertatum, κεφαλαίο 40, σχετικά με την εξέλιξη της αξίας στην οποία στηρίζεται η πρόσβαση στη δικαιοσύνη, βλ. Zuckerman, A., *Zuckerman on Civil Procedure. Rules and Procedures,* Ed. Sweet & Maxwell, Λονδίνο, 2006, σ. 59 έως 64.

18 — Άρθρο 6 της Συμβάσεως.

19 — Άρθρο 47 του Χάρτη.

20 — Αποφάσεις της 15ης Μαΐου 1986, 222/84, Johnston (Συλλογή 1986, σ. 1651, σκέψεις 18 και 19), της 15ης Οκτωβρίου 1987, 222/86, Heyens κ.λπ. (Συλλογή 1987, σ. 4097, σκέψη 14), της 27ης Νοεμβρίου 2001, C-424/99, Επιτροπή κατά Αυστρίας (Συλλογή 2001, σ. I-9285, σκέψη 45), της 25ης Ιουλίου 2002, C-50/00 P, Unión de Pequeños Agricultores κατά Συμβουλίου (Συλλογή 2002, σ. I-6677, σκέψη 39), και της 19ης Ιουνίου 2003, C-467/01, Eribrand (Συλλογή 2003, σ. I-6471, σκέψη 61).

21 — Απόφαση του γερμανικού Bundesverfassungsgericht, της 9ης Ιανουαρίου 2001, και απόφαση 58/2004, της 19ης Απριλίου 2004, του ισπανικού Tribunal Constitucional. Για ενδιαφέροντες σχολιασμούς των αποφάσεων αυτών, βλ. Arndt, F., «The German Federal Constitutional Court at the Intersection of National and European Law: Two Recent Decisions», *German Law Journal,* τεύχος 11, 2001, και Alonso García, R., «Comentario a la sentencia 58/2004», *Common Market Law Review,* τεύχος 42, 2005.

22 — Βλ. Martín Rodríguez, P., «La cuestión prejudicial como garantía constitucional: a vueltas con la relevancia constitucional de derecho comunitario», *Revista Española de Derecho Constitucional,* τεύχος 72, 2004, και Azpitarte Sánchez, M., *El Tribunal Constitucional ante el control del derecho comunitario derivado,* εκδόσεις Civitas, Μαδρίτη, 2002.

23 — Απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2008, C-210/06, Cartesio (Συλλογή 2008, σ. I-9641, σκέψεις 96 και 97).

24 — Υπέρ της εφαρμογής του κριτηρίου αυτού επί του άρθρου 68 ΕΚ, τάσσεται ο Baquero Cruz, J. «El Auto Dem'Yanenko: expulsión de ciudadanos de terceros Estados y TJCE», Revista Española de Derecho Comunitario Europeo, τεύχος 19, 2004, σ. 944 επ.

τελευταίου βαθμού στερεί τα κατώτερα δικαστήρια από αποφάσεις που κηρύσσουν ανίσχυρες ορισμένες κοινοτικές πράξεις, εξουσία η οποία, βάσει της Συνθήκης, ανήκει αποκλειστικά στο Δικαστήριο [25]. Η κατάσταση αυτή υποχρεώνει τα δικαστήρια των οποίων οι αποφάσεις υπόκεινται σε ένδικα μέσα να εφαρμόσουν διατάξεις που κρίνουν ότι είναι ανίσχυρες ή, έτι χείρον, να σφετεριστούν τον αρνητικό έλεγχο κύρους που ανήκει μόνο στο Δικαστήριο. Ως εκ τούτου, μια τυχόν υπέρμετρα συσταλτική ερμηνεία της εννοίας του δικαστηρίου τελευταίου βαθμού θα μεγιστοποιούσε τον κίνδυνο κατακερματισμού του ελέγχου του κύρους των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου.

31. Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν είναι παράδοξο ότι εκδηλώνονται πρωτοβουλίες για την υπέρβαση του άρθρου 68 ΕΚ, όπως είναι π.χ. η πρωτοβουλία που έλαβε η Επιτροπή το 2006 για την κατάργηση των ιδιαιτεροτήτων της διατάξεως αυτής προς το συμφέρον της ομοιομορφίας, της παροχής αποτελεσματικής ένδικης προστασίας και της αποτελεσματικής λειτουργίας της κοινοτικής δικαιοσύνης [26]. Μολονότι η πρωτοβουλία αυτή δεν ευτύχησε, οι απόψεις της Επιτροπής είναι αρκούντως εύγλωττες, στον βαθμό που επισημαίνει ότι η διάταξη του άρθρου 68 ΕΚ είναι «αντίθετη με την οικονομία της δίκης» [27], ότι «[μ]πορεί να οδηγήσει σε άσκοπη κατασπατάληση των πόρων των εθνικών δικαστηρίων» [28], ακόμη και ότι είναι «ασυνεπής σε σχέση με την υπόλοιπη Συνθήκη» [29]. Πέραν τούτου, ούτε τα κράτη μέλη διαπίστωσαν ότι συνεπάγεται κάποιο μειονέκτημα η κατάργηση των προδικαστικών ιδιαιτεροτήτων του άρθρου 68 ΕΚ κατά την επεξεργασία του σχεδίου της Συνθήκης για ένα Σύνταγμα της Ευρώπης ή της Συνθήκης της Λισαβόνας των οποίων οι διατάξεις δεν προβλέπουν πλέον παρά μόνον ένα σύστημα για τις προδικαστικές παραπομπές.

32. Εν συνόψει, ο περιορισμός του δικαιώματος προσφυγής στο Δικαστήριο μέσω προδικαστικής παραπομπής μόνον από τα δικαστήρια που δικάζουν σε τελευταίο βαθμό πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικά. Η θέση σε ισχύ του άρθρου 68 ΕΚ δημιούργησε ένα προηγούμενο του οποίου η συμβατότητα με το πνεύμα του άρθρου 234 ΕΚ μπορεί να τεθεί εν αμφιβόλω λόγω των ανωμαλιών που προκαλεί τόσο στη δυναμική του όσο και στο κοινοτικό δικαστικό αρχιτεκτόνημα. Όπως πρόσφατα έγραψε ο Pierre Pescatore, ο μηχανισμός του άρθρου 234 ΕΚ αντιπροσωπεύει «ένα ιερό και όσιο στοιχείο της ευρωπαϊκής νομικής κληρονομιάς» [30]. Οποιαδήποτε μεταβολή αυτού του ακρογωνιαίου λίθου της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς [31] πρέπει να εξετάζεται με τη μεγαλύτερη δυνατή προσοχή, διότι το ευρωπαϊκό δικαστικό σύστημα στηρίζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό στην επιτυχία του θεσμού των προδικαστικών παραπομπών. Συνεπώς, δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι αυτοί που προτείνουν εναλλακτικά συστήματα

25 — Απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 1987, 314/85, Foto-Frost (Συλλογή 1987, σ. 4199, σκέψη 20).

26 — Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την ευρωπαϊκή οικονομική και κοινωνική επιτροπή, την επιτροπή των περιφερειών και το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για την προσαρμογή των διατάξεων του Τίτλου IV της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας που αφορούν την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου, με σκοπό την εξασφάλιση αποτελεσματικότερης δικαστικής προστασίας, της 28ης Ιουνίου 2006 (COM/2006/0346). Το έγγραφο αυτό, το οποίο είναι εξαιρετικά επικριτικό για το άρθρο 68 ΕΚ, έρχεται σε αντίθεση με τη θέση που υποστηρίζει η Επιτροπή στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας. Αν, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, η εν λόγω διάταξη παρεμποδίζει την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, δεν μπορώ να αντιληφθώ για ποιον λόγο προσπαθεί με τόσο ζήλο να διαπιστωθεί ότι είναι απαράδεκτη η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, κατά μείζονα λόγο, αφού όπως προκύπτει από την εξέταση της ουσίας της υποθέσεως, η Επιτροπή τάσσεται υπέρ μίας μαξιμαλιστικής ερμηνείας του κανονισμού 1348/2000 που καταδεικνύει το πρόδηλο ενδιαφέρον της παρούσας υποθέσεως για τους διαδίκους, αλλά και για το νομικό καθεστώς που διέπει τον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης που αρχίζει να αναπτύσσεται.

27 — Όπ.π. (σ. 6).

28 — Όπ.π.

29 — Όπ.π. (σ. 7).

30 — Pescatore, P., «Preliminary Rulings — Evolution of the System», *50th Anniversary of the Court of Justice of the European Communities. Conference on Cooperation between the Court of Justice and the National Courts,* Υπηρεσία Εκδόσεων, Λουξεμβούργο, 2003, σ. 29.

31 — Δανείζομαι την έκφραση αυτή από τον πρόεδρο Robert Lecourt που τη χρησιμοποίησε στο άρθρο του «Le rôle unificateur du juge dans la Communauté», *L'Europe des juges*, εκδόσεις Pedone, Παρίσι, 1984, σ. 227.

έχουν απομακρυνθεί από την κοινοτική παράδοση στηριζόμενοι στο άρθρο 68 ΕΚ [32]. Εάν έχει έρθει το πλήρωμα του χρόνου για να τροποποιηθεί η σχέση συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων, μια μεταρρύθμιση όπως είναι αυτή του άρθρου 68 ΕΚ δεν είναι ενδεχομένως το πλέον πρόσφορο μέσο.

33. Με δεδομένο ότι το Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº 5 de San Javier αποτελεί την πρώτη βαθμίδα στην ιεραρχία των πολιτικών δικαστηρίων στην Ισπανία, πρέπει να διευκρινιστεί αν το όργανο που δικάζει σε τελευταίο βαθμό κατά την έννοια του άρθρου 68 ΕΚ είναι αυτό το οποίο βρίσκεται στην κορυφή της πυραμίδας της εθνικής δικαστηριακής οργανώσεως ή αυτό το οποίο αποφαίνεται σε τελευταίο βαθμό βάσει του εσωτερικού συστήματος ένδικων μέσων. Με άλλα λόγια, πρέπει να διαπιστωθεί αν, όπως έπραξε το Δικαστήριο στην υπόθεση Lyckeskog [33] σε σχέση με το άρθρο 234 ΕΚ, πρέπει να ακολουθηθεί η οργανική θεωρία ή η θεωρία της συγκεκριμένης διαφοράς. Η εν λόγω απόφαση επέλεξε τη δεύτερη, συντασσόμενη ως προς τούτο προς τις διεξοδικές προτάσεις του γενικού εισαγγελέα A. Tizzano, ο οποίος επισήμανε την προοδευτική εξέλιξη της σχετικής θέματος νομολογίας [34]. Με τη σκέψη 15 της αποφάσεως, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι σκοποί της συνοχής και της ομοιομορφίας επιτυγχάνονται «οσάκις υπόκεινται στην εν λόγω υποχρέωση παραπομπής […] τα ανώτατα δικαστήρια […] *καθώς και κάθε εθνικό δικαστήριο του οποίου οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικο μέσο* […]».

34. Η απάντηση στο δίλημμα αυτό βρίσκεται, κατά την άποψή μου, στα επιχειρήματα που εκτίθενται ανωτέρω, αλλά και στη νομολογία του Δικαστηρίου. Αφού η ερμηνεία του άρθρου 68 ΕΚ πρέπει να προσαρμοστεί στην αρχή της παροχής αποτελεσματικής ένδικης προστασίας, πρέπει να επιχειρηθεί η εναρμόνισή της με τις απαιτήσεις της αρχής αυτής [35]. Είναι απολύτως λογικό το ότι η απόφαση Lyckeskog ακολούθησε τον προσανατολισμό αυτόν, αφού παρέχει τη δυνατότητα να διευρυνθεί ο αριθμός των οργάνων που μπορούν να υποβάλουν προδικαστικά ερωτήματα ανεξαρτήτως της θέσεώς τους στην ιεραρχία της εθνικής δικαστικής εξουσίας. Η προσέγγιση αυτή είναι επίσης ορθή οσάκις το προδικαστικό ερώτημα στηρίζεται στο άρθρο 68 ΕΚ.

35. Φρονώ επίσης ότι η πρότασή μου συνάδει με τη νομολογία σχετικά με τη δικαστική συνεργασία σε αστικές και εμπορικές υποθέ-

32 — Ο Komárek, J., «In the court(s) we trust? On the need for hierarchy and differentiation in the preliminary ruling procedure», *European Law Review*, τεύχος 32, 2007, σ. 486 επ., προτείνει ένα διαφορετικό σύστημα κοινοτικής δικαιοσύνης το οποίο συνδυάζει τη διαφοροποίηση με την ιεραρχία βάσει των περιορισμών του άρθρου 68 ΕΚ.

33 — Απόφαση προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 3.

34 — Σημεία 32 έως 38 των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα A. Tizzano, της 21ης Φεβρουαρίου 2002 στην προπαρατεθείσα απόφαση Lyckeskog). Αφετηρία της εξελίξεως αυτής αποτελούν οι ιστορικές αποφάσεις της 15ης Ιουλίου 1964, 6/64, Costa κατά ENEL (Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 1191), και της 24ης Μαΐου 1977, 107/76, Hoffmann-La Roche (Συλλογή τόμος 1977, σ. 275). Αν και πρόκειται απλώς για ένα παράδοξο, δεν μπορώ να μην επισημάνω την εσφαλμένη παραπομπή της αποφάσεως Lyckeskog στην απόφαση της 27ης Μαρτίου 1963, Da Costa (28/62, 29/62 και 30/62, Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 891) στην οποία θεμελιώνει τη θεωρία της συγκεκριμένης διαφοράς αντί να παραπέμψει στην απόφαση Costa κατά ENEL. Υπάρχει βεβαίως αναμφισβήτητη ομοιότητα μεταξύ του επωνύμου των διαδίκων, πλην όμως, αν δεν πλανώμαι, μολονότι η απόφαση Da Costa προήγαγε τη θεωρία της «acte clair», δεν είχε μεγάλη συμβολή στην επίλυση του ζητήματος που αποτελούσε το αντικείμενο της υποθέσεως Lyckeskog.

35 — Αυτή είναι επίσης και η κρατούσα γνώμη στη θεωρία. Ιδιαίτερα παραστατικός είναι ο Alonso García, R., *El juez español y el Derecho comunitario*, εκδόσεις Tirant lo Blanch, Βαλέντσια, 2003, σ. 228: «αν τα δικαστήρια των οποίων οι αποφάσεις υπόκεινται σε ένδικα μέσα δεν έχουν τη δυνατότητα να υποβάλλουν στο ΔΕΚ προδικαστικά ερωτήματα για την ερμηνεία διατάξεως ή το κύρος πράξεως, τυχόν ερμηνεία της εν λόγω διατάξεως βάσει είτε της αφηρημένης είτε της οργανικής θεωρίας θα μπορούσε να οδηγήσει σε σημαντικά προβλήματα όχι μόνο στην ερμηνεία, αλλά και στην εφαρμογή του Τίτλου IV της Συνθήκης ΕΚ, στον βαθμό που θα ήταν ανοικτός ο δρόμος για τη διαπίστωση της ακυρότητας κοινοτικών νομικών πράξεων σε εθνικό επίπεδο η οποία θα ήταν αμετάκλητη αν προερχόταν από κατώτερα δικαστήρια αποφαινόμενα σε τελευταίο βαθμό ή σε πρώτο και τελευταίο βαθμό». Βλ., επίσης, Cheneviere, C., «L'article 68 CE — Rapide survol d'un renvoi préjudiciel mal compris», *Cahiers de Droit Européen*, τεύχος 40, 2004, σ. 569-572 Girerd, P., «L'article 68 CE: un renvoi préjudicial d'interpretation et d'application incertaines», *Revue Trimestrielle de Droit Européen*, τεύχος 35 (2), 1999, σ. 243, και Valle Gálvez, A., «Las nuevas competencias del Tribunal de Justicia de las CCEE tras el Tratado de Ámsterdam», *Noticias de la Unión Europea*, 2000, τεύχος 186, σ. 29.

σεις. Η απόφαση Danmarks Rederiforening [36] έκρινε παραδεκτή αίτηση στηριζόμενη στο Πρωτόκολλο για την ερμηνεία από το Δικαστήριο της Συμβάσεως των Βρυξελλών [37], το οποίο όριζε ότι στη Δανία προδικαστικά ερωτήματα μπορεί να υποβάλλει μόνον το Højesteret (ανώτατο δικαστήριο), ενώ η διαφορά εκκρεμούσε ενώπιον του Arbejdsret (εργατοδικείου), αποφαινομένου σε πρώτο και τελευταίο βαθμό. Με τη σκέψη 16 της αποφάσεως, το Δικαστήριο τόνισε ότι «μια γραμματική ερμηνεία του Πρωτοκόλλου θα είχε ως συνέπεια τα ερωτήματα που αφορούν την ερμηνεία της Συμβάσεως των Βρυξελλών και τα οποία ανακύπτουν στη Δανία, στο πλαίσιο αγωγής όπως αυτή της κύριας δίκης, να μην μπορούν σε καμιά περίπτωση να αποτελέσουν αντικείμενο προδικαστικού ερωτήματος». Ως εκ τούτου, κρίθηκε παραδεκτή η υποβολή προδικαστικού ερωτήματος και η θεωρία της συγκεκριμένης διαφοράς μεταφέρθηκε σε πεδίο παρεμφερές προς αυτό του άρθρου 68 ΕΚ, αν και όχι ταυτόσημο προς αυτό [38].

36. Μετά τις ανωτέρω εκτιμήσεις, κλίνω υπέρ της απόψεως ότι, οσάκις κάνει λόγο για δικαστήρια των οποίων οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα, το άρθρο 68 ΕΚ εννοεί τόσο τα ανώτατα δικαστήρια όσο και όλα τα εθνικά δικαστήρια των οποίων οι αποφάσεις είναι απρόσβλητες.

37. Συνεπώς, έστω και αν δεν βρίσκεται στην κορυφή της πυραμίδας των εθνικών δικαστηρίων, το Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº 5 de San Javier έχει το δικαίωμα να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα βάσει του άρθρου 68 ΕΚ, οσάκις οι αποφάσεις του δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα. Απομένει μόνο να καθοριστεί αν, βάσει των ισπανικών δικονομικών κανόνων, οι ιδιώτες μπορούν να προσβάλουν τις αποφάσεις αυτού του δικαιοδοτικού οργάνου.

3. Το σύστημα ανακοπών ενώπιον των ισπανικών πολιτικών δικαστηρίων

38. Η διάταξη του Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº 5 de San Javier επισημαίνει ότι έχει αρμοδιότητα να εκδικάσει ανακοπή κατά μέτρου οργανώσεως της διαδικασίας που έχει λάβει ο γραμματέας του δικαστηρίου αυτού το μέτρο αυτό μπορεί να αποτελέσει το αντικείμενο ανακοπής στρεφόμενης κατά της αρνήσεως να επιτραπεί η άσκηση ενδίκου μέσου (άρθρο 224 του LEC), που προβλέπεται κατά κανόνα για την προσβολή των μη οριστικών αποφάσεων και των μέτρων οργανώσεως της ένδικης διαδικασίας (άρθρο 451 του LEC), αλλά του οποίου το πεδίο εφαρμογής έχει επεκταθεί με νομοθετική ρύθμιση στα μέτρα οργανώσεως της διαδικασίας.

39. Κατά το άρθρο 455 του LEC, οι οριστικές διατάξεις μπορούν να προσβληθούν με έφεση. Το ίδιο ισχύει και για τις διατάξεις που αποφαίνονται επί ανακοπής.

36 — Απόφαση της 5ης Φεβρουαρίου 2004, C-18/02, DFDS Torline (Συλλογή 2004, σ. I-1417).

37 — Πρωτόκολλο της 3ης Ιουνίου 1971, για την ερμηνεία από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις.

38 — Η εν λόγω υπόθεση δεν ενέπιπτε, ακριβώς ειπείν, στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 68 ΕΚ, διότι ο κανονισμός (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 12, σ. 1), μολονότι είχε τεθεί σε ισχύ κατά τον χρόνο της προδικαστικής παραπομπής, δεν εφαρμοζόταν στη δανική επικράτεια, όπου είχε εφαρμογή μόνον η Σύμβαση των Βρυξελλών, την οποία ο προαναφερθείς κανονισμός είχε «κοινοτικοποιήσει» στα λοιπά κράτη μέλη.

40. Η τακτική ανακοπή, η οποία αποτελεί κατά τον LEC το γενικό ένδικο μέσο κατά των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας και των διατάξεων [39], είναι ένα ένδικο μέσο αυτοελέγχου που δεν έχει μεταβιβαστικό αποτέλεσμα και το οποίο παρέχει τη δυνατότητα στον δικαστή ο οποίος εξέδωσε την αρχική διάταξη να την ελέγξει και, εφόσον το κρίνει σκόπιμο, να την ακυρώσει [40]. Η ανακοπή κατά των μέτρων οργανώσεως διαδικασίας έχει σαφώς διαφορετική σημασία, δεδομένου ότι στρέφεται κατά πράξεως κατώτερου οργάνου η οποία φέρεται ενώπιον ανώτερου οργάνου: έτσι το μέτρο που λαμβάνει ο γραμματέας ελέγχεται από το δικαιοδοτικό όργανο. Στον βαθμό που υπάρχει ιεραρχική σχέση μεταξύ των δύο οργάνων, το άρθρο 451 του LEC παρέχει στον διάδικο τη δυνατότητα να ασκήσει ένδικο μέσο, μολονότι τούτο έχει ορισμένες ιδιαιτερότητες σε σχέση με την τακτική ανακοπή [41].

41. Η διαφοροποίηση αυτή θα δικαιολογούσε τις ετερογενείς λύσεις που έχει δώσει η εθνική νομολογία. Η Επιτροπή επικαλέστηκε διάφορες διατάξεις κατώτερων δικαστηρίων που επιτρέπουν έφεση κατά διατάξεων που αποφαίνονται επί ανακοπής κατά μέτρου οργανώσεως της διαδικασίας [42]. Εντούτοις, το ζήτημα αυτό δεν έχει διευκρινιστεί, δεδομένου ότι υπάρχει αντίθετη νομολογία [43] και αντίθετες γνώμες στη θεωρία [44] που τείνουν να αρνηθούν τη δυνατότητα προσβολής των διατάξεων αυτών κατά των εν λόγω μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας. Αυτή η διαμάχη στον χώρο του δικονομικού δικαίου οφείλεται ενδεχομένως και στο γεγονός ότι ο LEC είναι ένα πρόσφατο νομοθέτημα του οποίου οι διατάξεις δεν έχουν ακόμη διευκρινιστεί από τη νομολογία του ισπανικού Tribunal Supremo. Εντούτοις, το βέβαιο είναι ότι επί του παρόντος το εθνικό δικονομικό δίκαιο δεν διευκρινίζει αν μπορεί να ασκηθεί ανακοπή κατά αποφάσεως όπως είναι αυτή που θα εκδώσει το Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº 5 de San Javier.

42. Υπό τις περιστάσεις αυτές, πρέπει να ληφθούν υπόψη δύο στοιχεία.

43. Πρώτον, πρέπει να επισημανθεί η πεποίθηση του αιτούντος δικαστηρίου ότι αποφαίνεται σε τελευταίο βαθμό. Στο τρίτο κεφάλαιο του σκεπτικού της διατάξεως περί παραπομπής τονίζεται ότι, κατά την εκτίμηση του δικαστή, εφαρμόζεται το προαναφερθέν άρθρο 454 του LEC, πράγμα το οποίο «σημαίνει […] ότι πρέπει να εκληφθεί ως εκδοθείσα σε τελευταίο βαθμό η απόφανση σχετικά με την αποδοχή ή την απόρριψη του αιτήματος περί δικαστικής συνεργασίας». Η διαμάχη μεταξύ των ισπανικών δικαστηρίων σε σχέση με τον LEC πρέπει να επιλυθεί από το ανώτατο δικαιοδοτικό όργανο της χώρας αυτής, αλλά σε καμία περίπτωση από το Δικαστήριο το οποίο, εάν προβεί στην ερμηνεία του άρθρου 454 του LEC, θα λειτουργήσει σαν ισπανικό πολιτικό δικαστήριο, μετέχοντας σε μια συζήτηση που ανήκει αποκλειστικά στα δικαστήρια αυτού

39 — Άρθρα 451 έως 454 του LEC.

40 — Armenta Deu, T., *Lecciones de Derecho Procesal Civil*, 3η έκδοση, εκδόσεις Marcial Pons, Μαδρίτη, 2007, σ. 239 έως 241, και Díez-Picazo, I. και de la Oliva Santos, A., *Derecho Procesal Civil. El proceso de declaración*, 3η έκδοση, εκδόσεις Ramón Areces, Μαδρίτη, 2004, σ. 251 και 252.

41 — Πράγματι, πριν από την έναρξη ισχύος του LEC το 2000, οι διατάξεις των γραμματέων έπρεπε να προσβληθούν με ένα ένδικο βοήθημα που ονομαζόταν «recurso de revisión». Το νυν ισχύον άρθρο 224 του LEC διατηρεί κάποια ίχνη από την παλαιά ορολογία στον βαθμό που κάνει μνεία, στον τίτλο του, για «*revisión* de las diligencias de ordenación» [αναθεώρηση των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας] (η υπογράμμιση δική μου). Ως εκ τούτου, διαπιστώνουμε ότι η χρήση της ανακοπής για την προσβολή των μέτρων αυτών αποτελεί τεχνική χωρίς συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που δεν εμπίπτει απολύτως στη δομή των ένδικων μέσων που δεν έχουν μεταβιβαστικό αποτέλεσμα.

42 — Διατάξεις της Audiencia Provincial de Castellón, της 26ης Ιουνίου 2006, και της Audiencia Provincial de Cáceres, της 24ης Ιανουαρίου 2006.

43 — Διάταξη της Audiencia Provincial de Madrid, της 25ης Ιανουαρίου 2005.

44 — Aguilera Morales, M., «Resoluciones judiciales y diligencias de ordenación», *Tribunales de justicia: Revista española de derecho procesal*, τεύχος 3, 2000, σ. 277, και Bonet Navarro, A., *Los recursos en el proceso civil*, La Ley, Μαδρίτη, 2000, σ. 88.

του κράτους μέλους [45]. Εάν ο εθνικός δικαστής έχει την πεποίθηση ότι αποτελεί δικαιοδοτικό όργανο τελευταίου βαθμού, το Δικαστήριο θα πρέπει να επιδείξει εμπιστοσύνη σε αυτόν που κρούει επί τη θύρα του προκειμένου να ζητήσει ορισμένα κοινοτικά κριτήρια ερμηνείας.

44. Δεύτερον, σύμφωνα με τα σημεία 28 έως 37 των ανά χείρας προτάσεων, θα έπρεπε, σε περίπτωση αμφιβολίας, να επιλεγεί η πλέον ευνοϊκή προσέγγιση στην αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως. Ως εκ τούτου, ενόψει των ασαφειών που υπάρχουν στο ισπανικό δικονομικό δίκαιο, πρέπει εν προκειμένω να δοθεί μία μόνο λύση: να αναγνωριστεί η αρμοδιότητα του αιτούντος δικαστηρίου.

4. Συμπέρασμα

45. Για όλους τους ανωτέρω λόγους και δεδομένου ότι το άρθρο 68 ΕΚ δεν απαιτεί όπως τα δικαστήρια βρίσκονται στην κορυφή της πυραμίδας της δικαστηριακής οργανώσεως ενός κράτους μέλους και ότι το Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº 5 de San Javier, αφού εκτιμήσει την υπό κρίση υπόθεση, θα αποφανθεί επ' αυτής με απρόσβλητη απόφασή του, πρέπει να απορριφθεί η πρώτη ένσταση απαραδέκτου της Επιτροπής.

Δεύτερη ένσταση κατά του παραδεκτού: η ύπαρξη διαφοράς στο πλαίσιο της κύριας δίκης

46. Απομένει να διευκρινιστεί αν το αιτούν δικαστήριο πληροί μια άλλη ουσιώδη προϋπόθεση της προδικαστικής παραπομπής. Αυτή τη φορά, εν αντιθέσει προς το προηγούμενο ζήτημα, η απαίτηση απορρέει από τη νομολογία η οποία επιτάσσει να έχει ανακύψει το ερώτημα στο πλαίσιο διαφοράς. Κατά τη διατύπωση που χρησιμοποιεί το Δικαστήριο, «τα εθνικά δικαστήρια δύνανται να υποβάλλουν προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο μόνον εφόσον εκκρεμεί ενώπιον αυτών διαφορά και εφόσον καλούνται να αποφανθούν στο πλαίσιο διαδικασίας έχουσας προορισμό να καταλήξει στην έκδοση αποφάσεως δικαιοδοτικού χαρακτήρα» [46]. Για την Επιτροπή, το Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº 5 de San Javier καλείται να επιληφθεί μιας υποθέσεως στο πλαίσιο διαδικασίας που δεν έχει τον χαρακτήρα αντιδικίας και στην οποία δεν ασκεί δικαιοδοτική αρμοδιότητα. Ως εκ τούτου, ζητεί να κηρυχθεί απαράδεκτη η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως.

47. Πέραν τούτου, είναι προφανές ότι οι λόγοι απαραδέκτου που έχει αναπτύξει το Δικαστήριο σε σχέση με το άρθρο 234 ΕΚ ισχύουν και για τις προδικαστικές παραπομπές του άρθρου 68 ΕΚ. Η διατύπωση της διατάξεως αυτής, η οποία διαπιστώνει ότι το άρθρο 234 ΕΚ «εφαρμόζεται στον παρόντα Τίτλο [IV]», επιβεβαιώνουν την πλήρη ισχύ του συστήματος που διέπει τη διαδικασία των προδικαστικών παραπομπών και τη συναφή νομολογία περιορισμοί υφίστανται μόνο

45 — Το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να ερμηνεύει το κοινοτικό δίκαιο, τα δε εθνικά δικαστήρια είναι αρμόδια να διαπιστώνουν το ισχύον εθνικό δίκαιο και να το ερμηνεύουν. Η οριοθέτηση αυτή, που στηρίζεται στον σεβασμό της δικονομικής αυτονομίας των εθνικών δικαστηρίων, έχει πολύ βαθιές ρίζες στη νομολογία του Δικαστηρίου (αποφάσεις της 30ής Απριλίου 1974, 155/73, Sacchi, Συλλογή τόμος 1974, σ. 217, της 20ής Μαΐου 1976, 111/75, Mazzalai, Συλλογή τόμος 1976, σ. 271, της 8ης Νοεμβρίου 1990, C-231/89, Gmurzynska-Bscher, Συλλογή 1990, σ. I-4003, και της 11ης Σεπτεμβρίου 2008, C-428/06 έως C-434/06, Unión General de Trabajadores de La Rioja, Συλλογή 2008, σ. I-6747).

46 — Διατάξεις της 18ης Ιουνίου 1980, 138/80, Broker (Συλλογή τόμος 1980/II, σ. 315), και της 5ης Μαρτίου 1986, 318/85, Greis Unterweger (Συλλογή 1986, σ. 955, σκέψη 4), καθώς και απόφαση της 19ης Οκτωβρίου 1995, C-111/94, Job Centre (Συλλογή 1995, σ. I-3361, σκέψη 9).

στον βαθμό που τους προβλέπει το άρθρο 68 ΕΚ [47]. Ως εκ τούτου, για την εφαρμογή της νομολογίας του Δικαστηρίου επί των λόγων απαραδέκτου στο πλαίσιο του Τίτλου IV ΕΚ πρέπει να εξεταστούν ορισμένες αποφάσεις.

1. Η απαίτηση περί υπάρξεως διαφοράς

48. Η επιτυχία του θεσμού των προδικαστικών παραπομπών οφείλεται πρωτίστως στην ευρεία διατύπωση που επέλεξαν τα ιδρυτικά κράτη για τη σύνταξη του άρθρου 234 ΕΚ, εντούτοις το γράμμα της διατάξεως αυτής παρέχει τη δυνατότητα να τεθούν ορισμένα όρια στην υποβολή προδικαστικών ερωτημάτων στο Δικαστήριο, υποβολή η οποία υπόκειται μεταξύ άλλων στις ακόλουθες προϋποθέσεις: να πρόκειται για «δικαστήριο» [48], η απόφαση περί παραπομπής πρέπει να είναι αιτιολογημένη [49], απαγορεύεται η υποβολή υποθετικών και πλασματικών ερωτημάτων [50] και, αυτό που είναι κρίσιμο εν προκειμένω, να υπάρχει διαφορά [51].

49. Υπάρχει στενή και ιδιαίτερη σχέση μεταξύ της πρώτης και της τελευταίας προϋποθέσεως. Η έννοια του «δικαστηρίου» οριοθετεί τον κύκλο των προσώπων που μπορούν να παρέμβουν στον ευρωπαϊκό δικαστικό διάλογο σε αυτόν δεν μπορούν να έχουν πρόσβαση παρά μόνον οι αρχές με δικαιοδοτική εξουσία, αποκλειομένων όλων των άλλων. Η απόφαση G. Vaassen κατά Διευθύνσεως Beambtenfonds voor het mijnbedrijf [52] όρισε με αυστηρότητα τα κριτήρια τα οποία πρέπει να πληροί ένα όργανο προκειμένου να έχει τη δυνατότητα υποβολής προδικαστικών ερωτημάτων. Με τις προτάσεις μου επί της υποθέσεως De Coster [53] πρότεινα την επάνοδο σε αυτή τη νομολογία, δεδομένου ότι η μεταγενέστερη νομολογιακή εξέλιξη είχε προκαλέσει μεγάλη ανασφάλεια δικαίου. Στο παρόν στάδιο, φρονώ ότι το Δικαστήριο επιδεικνύει μεγαλύτερη τάση να οριοθετήσει τον διάλογο μεταξύ των οργάνων που αποτελούν πραγματικά δικαστήρια. Οι πλέον πρόσφατες αποφάσεις καταδεικνύουν την ύπαρξη ενός αυστηρότερου ελέγχου, στην αρχική γραμμή που έχει χαράξει η απόφαση G. Vaassen κατά Διευθύνσεως Beambtenfonds voor het mijnbedrijf, από τον οποίο δεν παρεκκλίνει παρά μόνο σε ορισμένες περιπτώσεις, και τούτο προς το συμφέρον της παροχής αποτελεσματικής ένδικης προστασίας [54].

50. Η έννοια του «δικαστηρίου» συνδέεται στενά με αυτήν της «διαφοράς», αφού είναι αληθές ότι, προκειμένου να διαπιστωθεί αν μια αρχή δικαιοδοτεί κατά την έννοια των κριτηρίων της αποφάσεως G. Vaassen κατά Διευθύνσεως Beambtenfonds voor het mijnbedrijf, πρέπει να υπάρχει διαφορά μεταξύ των μερών. Παρά την ύπαρξη αυτής της σχέσεως, τα δύο κριτήρια διαφέρουν και ορθώς το Δικαστήριο τα έχει αναλύσει χωριστά.

51. Έστω και αν μια αρχή ανήκει στην οργάνωση των δικαστηρίων ενός κράτους,

47 — Το Δικαστήριο επεξέτεινε τη νομολογία του στα προδικαστικά ερωτήματα που υποβάλλονται δυνάμει του άρθρου 35 ΕΕ αποφαινόμενο ότι: «Το άρθρο 35 ΕΕ, όπως και το άρθρο 234 ΕΚ, προβλέπει ότι προϋπόθεση για την υποβολή στο Δικαστήριο αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως είναι να "κρίνει [το εθνικό δικαστήριο] ότι η απόφαση επί του ζητήματος είναι αναγκαία για την έκδοση της δικής του απόφασης", πράγμα που σημαίνει ότι η νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με το παραδεκτό των προδικαστικών ερωτημάτων που υποβάλλονται κατά το άρθρο 234 ΕΚ μπορεί κατ' αρχήν να εφαρμόζεται για τις αιτήσεις εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως που υποβάλλονται στο Δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 35 ΕΕ» (απόφαση της 16ης Ιουνίου 2005, C-105/03, Pupino, Συλλογή 2005, σ. I-5285, σκέψη 29). Δεν αποκλείω το ενδεχόμενο το Δικαστήριο να προσαρμόσει το κριτήριο αυτό στο μέλλον, δεδομένου ότι η απόφαση έκρινε ότι τα παραδοσιακά κριτήρια παραδεκτού έχουν «*κατ' αρχήν*» εφαρμογή.

48 — Απόφαση της 30ής Ιουνίου 1966, 61/65, G. Vaassen κατά Διευθύνσεως Beambtenfonds voor het mijnbedrijf (Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 337).

49 — Απόφαση της 26ης Ιανουαρίου 1993, C-320/90 έως C-322/90, Telemarsicabruzzo κ.λπ. (Συλλογή 1993, σ. I-393, σκέψη 6).

50 — Απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 1981, 244/80, Foglia (Συλλογή 1981, σ. 3045, σκέψεις 18 και 20).

51 — Προπαρατεθείσα απόφαση Job Centre.

52 — Προπαρατεθείσα.

53 — Προτάσεις της 28ης Ιουνίου 2001 επί της υποθέσεως C-17/00, De Coster (απόφαση της 29ης Νοεμβρίου 2001, Συλλογή 2001, σ. I-944).

54 — Αποφάσεις της 30ής Μαΐου 2002, C-516/99, Schmid (Συλλογή 2002, σ. I-4573, σκέψη 34), και της 31ης Μαΐου 2005, C-53/03, Syfait κ.λπ. (Συλλογή 2005, σ. I-4609, σκέψεις 31 έως 35).

δεν ενεργεί πάντοτε στο πλαίσιο της ασκήσεως δικαιοδοτικών εξουσιών. Η πρώτη προϋπόθεση αφορά τα *υποκείμενα* αυτού του προδικαστικού διαλόγου και η τελευταία τη *λειτουργία* που επιτελεί καθένας από τους δύο συνομιλητές. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίον το Δικαστήριο έχει επεξεργαστεί ένα κριτήριο παραδεκτού το οποίο συνδέεται με τη φύση του οργάνου και ένα άλλο το οποίο συνδέεται με τα καθήκοντα που αυτό ασκεί. Με άλλα λόγια, ακόμη και τα δικαστήρια δεν ασκούν πάντοτε δικαιοδοτική δραστηριότητα. Πρόκειται για διαφορετικές προϋποθέσεις οι οποίες, ορθώς κατά την άποψή μου, αντιμετωπίζονται με διαφορετικό τρόπο.

52. Η στάση του Δικαστηρίου είναι λογική. Η προδικαστική διαδικασία αποτελεί μορφή συνεργασίας μεταξύ δικαστών για την ανεύρεση ομοιόμορφης λύσεως στη συγκεκριμένη υπόθεση χωρίς να θίγεται η συνοχή της κοινοτικής έννομης τάξεως. Ως εκ τούτου, πρόκειται για μια εποικοδομητική σχέση δικαστή προς δικαστή και όχι διαφοράς προς διαφορά, πράγμα που εξηγεί τη σχολαστική μέριμνα που έχει επιδείξει το Δικαστήριο προκειμένου να οριοθετήσει την έννοια του δικαστηρίου εντούτοις, άπαξ καθοριστούν αυτοί που μετέχουν στη συνεργασία αυτή, το Δικαστήριο επιδεικνύει πολύ μεγαλύτερη ελαστικότητα. Η αντίθετη στάση θα κατέληγε σε άτοπα αποτελέσματα: π.χ., η αναγνώριση ως δικαστηρίων φορέων χωρίς δικαιοδοτική εξουσία θα σχετικοποιούσε μέχρι πλήρους αφανισμού τη σημασία της προϋποθέσεως που αφορά την ύπαρξη διαφοράς: ωστόσο, στην άλλη περίπτωση, το πράγμα θα ήταν εξίσου ανησυχητικό, διότι ένα οιονεί δικαστικό όργανο δυσχερώς θα μπορούσε να ασκήσει δικαιοδοτικά καθήκοντα και, ως εκ τούτου, ουδέποτε θα πληρούσε τις απαιτούμενες προϋποθέσεις για να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα.

53. Υπάρχουν επίσης λόγοι δικαστικής πολιτικής που πρέπει να ληφθούν υπόψη, διότι η ανταλλαγή απόψεων μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων πρέπει να παρέχει τη δυνατότητα σε αυτά να ασκήσουν στη συνέχεια τις παραδοσιακές εξουσίες ενός δικαιοδοτικού οργάνου, όπως είναι η λήψη ασφαλιστικών μέτρων, η εκτέλεση αποφάσεων ή η διασφάλιση των δικονομικών δικαιωμάτων. Ο δικαστής έχει τις εξουσίες αυτές ακόμη και όταν εκκρεμούν ενώπιόν του δίκες στις οποίες υπάρχει εν μέρει μόνον αντιδικία ή όταν ασκεί κυρίως διοικητικά καθήκοντα. Προκειμένου ο εθνικός δικαστής να μπορεί, ως κοινοτικός δικαστής, να δικάζει και να διατάσσει την εκτέλεση των όσων έχει κρίνει τελεσιδίκως βάσει των ευρωπαϊκών κανόνων, η ύπαρξη διαφοράς πρέπει να εξετάζεται με προσοχή.

2. Ο κατ' αντιμωλίαν χαρακτήρας και η φύση της δικαιοδοτικής λειτουργίας: οι δύο διαστάσεις της αυτής προϋποθέσεως

54. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, μολονότι το αιτούν δικαστήριο ανήκει στην ισπανική δικαστική εξουσία, υπάρχουν επιφυλάξεις ως προς την ύπαρξη αντιδικίας καθώς και ως και προς τη δικαιοδοτική φύση της αποφάσεώς του. Έστω και αν αυτά τα δύο στοιχεία συνδυάζονται παραδοσιακά προκειμένου να διαπιστωθεί αν συντρέχει η προϋπόθεση της υπάρξεως διαφοράς, αντιπροσωπεύουν διαφορετικές πτυχές που έχουν τύχει ιδιαίτερης νομολογιακής επεξεργασίας.

55. Έτσι, το Δικαστήριο δεν έχει θεωρήσει ότι έχει αποφασιστική σημασία το στοιχείο της αντιδικίας προκειμένου ένα εθνικό δικαστήριο να του υποβάλει προδικαστικό ερώτημα [55]. Άπαξ επιβεβαιωθεί η συνεργασία *μεταξύ δικαστών,* το εθνικό δικαστήριο απολαύει μεγάλης διακριτικής εξουσίας προκειμένου να προβεί σε προδικαστική παραπομπή. Η εκτίμηση αυτή επαναλήφθηκε σε πολλές περιπτώσεις με τη διευκρίνιση ότι «η επιταγή μιας κατ' αντιμωλίαν διαδικασίας δεν αποτελεί απόλυτο κριτήριο» [56].

56. Στην υπόθεση De Coster, επισήμανα ότι η προϋπόθεση περί υπάρξεως κατ' αντιμωλίαν διαδικασίας είναι ελάχιστα συγκεκριμένη [57]. Το Δικαστήριο δεν απορρίπτει συστηματικά ως απαράδεκτη οποιαδήποτε αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως υποβάλλεται στο πλαίσιο κύριας δίκης στην οποία υπάρχει ένα μόνο διάδικο μέρος. Εντούτοις, η νομολογία απαιτεί τρία στοιχεία προκειμένου να υπάρχει κατ' αντιμωλίαν διαδικασία: πρώτον, αρκεί το να επικαλείται ιδιώτης ένα δικαίωμα και να προσφεύγει ενώπιον δικαστηρίου δεύτερον, η αίτηση πρέπει να είναι απολύτως ορισμένη, τόσο ως προς το ιστορικό όσο και ως προς τη νομική θεμελίωσή της τρίτον, το εθνικό δικαστήριο πρέπει να ασκεί τη δικαιοδοτική εξουσία του στο πλαίσιο πλήρους σεβασμού των δικονομικών εγγυήσεων. Μνεία αυτού του τρίτου στοιχείου υπάρχει στο άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, καθώς και στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Εφόσον διαπιστωθεί ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις αυτές, το σύνολο των οποίων έχει αποδειχτεί ενώπιον του Δικαστηρίου κατά τρόπο συντονισμένο και μάλλον συγκεχυμένο, πρέπει να θεωρείται ότι υπάρχει κατ' αντιμωλίαν διαδικασία για τους σκοπούς του άρθρου 234 ΕΚ.

57. Μια τέτοια δυναμική διέπει την εκτίμηση της φύσεως της δικαιοδοτικής λειτουργίας. Με την απόφαση Job Centre [58] κρίθηκε, με κάποιο δισταγμό, ότι το εθνικό δικαιοδοτικό όργανο πρέπει να ασκεί καθαυτό δικαστικά καθήκοντα. Η εκτίμηση αυτή επιβεβαιώθηκε στη συνέχεια, πλην όμως, προκειμένου να γίνει αντιληπτό το πραγματικό νόημά της, πρέπει να ληφθεί υπόψη το δικονομικό πλαίσιο κάθε διαφοράς. Έτσι, στην υπόθεση Job Centre, το Tribunale civile e penale di Milano κλήθηκε να αποφανθεί επί αιτήσεως περί εγκρίσεως της ιδρυτικής πράξεως εμπορικής εταιρίας στο πλαίσιο της εκουσίας δικαιοδοσίας. Η απόφαση του Tribunale θα είχε ως συνέπεια να διαταχθεί η εγγραφή στο μητρώο εταιριών και, ως εκ τούτου, το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν υπάρχει άσκηση δικαιοδοτικής δραστηριότητας. Το κριτήριο αυτό θεωρήθηκε επίσης ότι δεν πληρούται στην υπόθεση Salzmann [59], στην οποία ένα αυστριακό Bezirksgericht υπέβαλε στο Δικαστήριο αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως αρχή επιφορτισμένη με την τήρηση του κτηματολογίου. Την ίδια έκβαση είχε η υπόθεση HSB-Wohnbau [60] στην οποία το Amtsgericht Heidelberg είχε την ευθύνη για την τήρηση του εμπορικού μητρώου.

58. Εντούτοις, το Δικαστήριο έχει δεχθεί ορισμένες αιτήσεις για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, όπως αυτή του προέδρου του Tribunale de Turín στο πλαίσιο συνοπτικής διαδικασίας στην οποία δεν

55 — Η απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 1971, 43/71, Politi κατά Υπουργείου Οικονομικών της Ιταλίας (Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 1077) ήταν η πρώτη που μετρίασε κάπως την ανάγκη υπάρξεως διαδικασίας κατ' αντιμωλίαν. Η απόφαση της 21ης Φεβρουαρίου 1974, 162/73, Birra Dreher (Συλλογή τόμος 1974, σ. 111) χρησιμοποίησε τα ελαστικότερα κριτήρια προκειμένου να μην εξαρτήσει την παραπομπή στο Δικαστήριο από την ύπαρξη κατ' αντιμωλίαν διαδικασίας η οποία περατώνεται με την υποβολή προδικαστικού ερωτήματος από τον εθνικό δικαστή.

56 — Αποφάσεις της 21ης Μαρτίου 2000, C-110/98 έως C-147/98, Gabalfrisa κ.λπ. (Συλλογή 2000, σ. I-1577, σκέψη 37), και De Coster, προπαρατεθείσα (σκέψη 14).

57 — Προτάσεις προπαρατεθείσες (σημεία 29 έως 38).

58 — Απόφαση προπαρατεθείσα.

59 — Απόφαση της 15ης Μαΐου 2003, C-300/01 (Συλλογή 2003, σ. I-4899).

60 — Διάταξη της 10ης Ιουλίου 2001, C-86/00 (Συλλογή 2001, σ. I-5353).

υπήρξε ακρόαση των διαδίκων και στην οποία η απόφαση ελήφθη με «decreto» [61]. Η άσκηση δικαιοδοτικού λειτουργήματος αναγνωρίστηκε επίσης στην περίπτωση του Ιταλού Pretore, όταν συναιρεί στο πρόσωπό του τις αρμοδιότητες του ανακριτή και του εισαγγελέα, όπως στις υποθέσεις X και Pretore di Salò [62]. Το Δικαστήριο συνεκτίμησε επίσης το γεγονός ότι, μολονότι τυπικά η απόφαση είχε ληφθεί από πολιτικό όργανο, η απόφαση επί της ουσίας εξακολουθούσε να είναι της αρμοδιότητας ενός δικαιοδοτικού οργάνου. Αυτό ήταν το αντικείμενο της υποθέσεως Garofalo [63], στην οποία το Δικαστήριο κλήθηκε να διαπιστώσει αν το ιταλικό Consiglio di Stato είχε συμμορφωθεί προς το άρθρο 234 ΕΚ προβαίνοντας, στο πλαίσιο της εκδικάσεως έκτακτης προσφυγής, σε γνωμοδότηση της οποίας το διατακτικό εκδίδει τυπικά ο Πρόεδρος της Ιταλικής Δημοκρατίας. Πέραν τούτου, η συμβουλευτική λειτουργία που επιτελούν ορισμένα δικαστήρια τα οποία δεν εκδίδουν δεσμευτική απόφαση κρίθηκε επαρκής προκειμένου να τους παρασχεθεί η δυνατότητα υποβολής προδικαστικών ερωτημάτων, σύμφωνα προς τη νομολογία Österreichischer Gewerkschaftsbund [64] και Felix Swoboda [65]. Προσφάτως, με δεύτερη προδικαστική απόφασή του στο πλαίσιο επείγουσας διαδικασίας και δη στην υπόθεση Santesteban Goicoechea [66], το Δικαστήριο δέχτηκε παραπομπή προερχόμενη από τα γαλλικά Chambres de l'instruction des Cours d'appel. Κατά το γαλλικό Conseil d'État, τα όργανα αυτά ασκούν διοικητική αρμοδιότητα, όταν, όπως στην περίπτωση της κύριας δίκης στην υπόθεση εκείνη, γνωμοδοτούν επί αιτήσεως με την οποία ζητείται η έκδοση ενός προσώπου. Το Δικαστήριο εστίασε τον έλεγχό του στον δεσμευτικό χαρακτήρα των αποφάσεων των οργάνων αυτών χωρίς να προσδώσει ιδιαίτερη βαρύτητα στον μη δικαιοδοτικό χαρακτήρα των αποφάσεών τους [67].

59. Πέραν τούτου, όταν δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις για τη διαπίστωση της ασκήσεως δικαιοδοτικής λειτουργίας, η απόφαση Job Centre εισήγαγε μια ιδιαίτερη εξαίρεση πράγματι, αφού αρνήθηκε την αρμοδιότητα του Tribunale de Milano με το σκεπτικό ότι ήταν αμιγώς διοικητικής φύσεως, η απόφαση αυτή έκρινε ότι «[μ]όνο στην περίπτωση που ο δικαιούμενος κατά το εθνικό δίκαιο να ζητήσει την έγκριση του καταστατικού ασκήσει ένδικο μέσο κατά της αρνήσεως εγκρίσεως και, κατά συνέπεια, εγγραφής στο οικείο βιβλίο, μπορεί να θεωρηθεί ότι το επιληφθέν δικαστήριο επιτελεί, υπό την έννοια του άρθρου [234 ΕΚ], λειτουργία δικαιοδοτικής φύσεως έχουσα ως αντικείμενο την ακύρωση πράξεως προσβάλλουσας δικαίωμα του αιτούντος» [68]. Αυτή η μεταστροφή της νομολογίας εξυπηρετεί έναν αξιέπαινο σκοπό διότι, όταν αποκλείεται η εφαρμογή της προδικαστικής διαδικασίας στις οιονεί δικαστικές υποθέσεις, υπάρχει ο κίνδυνος το σύστημα ένδικων μέσων κατά των αποφάσεων του δικαστικού οργάνου να έχει εξίσου ατυπικά χαρακτηριστικά οπότε η υπόθεση ουδέποτε θα έλθει ενώπιον του Δικαστηρίου, ανεξαρτήτως της σημασίας της για τη διαφορά και για τη συνοχή της κοινοτικής έννομης τάξεως.

60. Το Δικαστήριο εφάρμοσε την εξαίρεση αυτή στην υπόθεση Cartesio [69]: επρόκειτο για προδικαστικό ερώτημα που είχε υποβάλει το

61 — Προπαρατεθείσα απόφαση Politi.

62 — Αποφάσεις της 5ης Μαΐου 1977, 110/76, Pretore di Cento κατά X (Συλλογή τόμος 1977, σ. 265) και της 11ης Ιουνίου 1987, 14/86, Pretore di Salò κατά X (Συλλογή 1987, σ. 2545, σκέψη 7).

63 — Απόφαση της 16ης Οκτωβρίου 1997, C-69/96 έως C-79/96 (Συλλογή 1997, σ. I-5603, σκέψεις 19 έως 26).

64 — Απόφαση της 30ής Νοεμβρίου 2000, C-195/98 (Συλλογή 2000, σ. I-10497, σκέψεις 24 έως 30).

65 — Απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 2002, C-411/00 (Συλλογή 2002, σ. I-10567, σκέψεις 25 έως 27).

66 — Απόφαση της 12ης Αυγούστου 2008, C-296/08 PPU, Santesteban Goicoechea, (Συλλογή 2008, σ. I-6307).

67 — Όπ.π. (σκέψη 36).

68 — Προπαρατεθείσα απόφαση Job Centre (σκέψη 11).

69 — Προπαρατεθείσα απόφαση Cartesio (σκέψεις 58 έως 60).

ουγγρικό Szegedi Ítélőtábla, στο πλαίσιο εκδικάσεως εφέσεως κατά της αρνήσεως ενός εμποροδικείου να δεχτεί το αίτημα περί καταχωρίσεως. Ενώ πρωτοδίκως, η διαδικασία δεν ήταν κατ' αντιμωλίαν και δεν επιδεχόταν δικαστική επίλυση η διαφορά, το Δικαστήριο έκρινε ότι το στάδιο της εφέσεως πληρούσε, παρά τις ιδιαιτερότητες της διαδικασίας, τις απαιτούμενες προϋποθέσεις προκειμένου να εφαρμοστεί η προβλεπόμενη από την απόφαση Job Centre εξαίρεση. Πρέπει να τονιστεί ότι, στους δύο βαθμούς δικαιοδοσίας, οι διαδικασίες διεξήχθησαν ενώπιον διαφορετικών δικαιοδοτικών οργάνων, ότι χαρακτηρίζονταν από δικονομικές ιδιαιτερότητες και ότι ενώπιον αυτών εμφανίστηκε μόνον η εταιρία Cartesio. Εντούτοις, προκειμένου να απαντήσει στα ερωτήματα που είχαν τεθεί στο πλαίσιο της διαφοράς, το Δικαστήριο δέχτηκε ότι το δικάζον σε δεύτερο βαθμό δικαστήριο είχε αρμοδιότητα να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα.

3. Η εφαρμοστέα στη συγκεκριμένη περίπτωση νομολογία

61. Από τη διάταξη περί παραπομπής και από την ισχύουσα στην κύρια δίκη εθνική νομοθεσία συνάγεται ότι το Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº 5 de San Javier καλείται να αποφανθεί επί ανακοπής που στρέφεται κατά μέτρου οργανώσεως της διαδικασίας, με το οποίο ο γραμματέας του δικαστηρίου αυτού απέρριψε αίτηση περί επιδόσεως και κοινοποιήσεως εξώδικων πράξεων. Πρέπει να διευκρινιστεί αν η ανακοπή είναι παραδεκτή βάσει δύο αυτοτελών κριτηρίων: της υπάρξεως κατ' αντιμωλίαν διαδικασίας, αφενός, και της δικαιοδοτικής φύσεως της ενδεχόμενης αποφάσεως του αιτούντος οργάνου, αφετέρου.

α) Η αρχή της κατ' αντιμωλίαν διαδικασίας εν προκειμένω

62. Η ανακοπή ασκήθηκε από τη Roda Golf κατ' αποφάσεως με την οποία ο γραμματέας δικαστηρίου την εμπόδισε να επικαλεστεί τον κανονισμό 1348/2000, πράγμα το οποίο είχε άμεσες επιπτώσεις στη σφαίρα των έννομων δικαιωμάτων της. Σκοπός του κανονισμού είναι η επιτάχυνση της διαβιβάσεως και της επιδόσεως δικαστικών και εξώδικων πράξεων ακριβώς για τη διασφάλιση των ελευθεριών και των δικαιωμάτων αυτών που έχουν την ικανότητα ή την υποχρέωση να διαβιβάζουν ορισμένες πράξεις. Συνεπώς, υπάρχει άμεσο συμφέρον της Roda Golf προς άσκηση ανακοπής.

63. Ομοίως, στο πλαίσιο της ανακοπής, το αιτούν δικαστήριο αποφαίνεται μόνον επί της παραβιάσεως «νομοθετικής διατάξεως» (άρθρο 224, παράγραφος 2, του LEC). Η απόφαση επί της ανακοπής επικυρώνει ή απορρίπτει μια νομική εκτίμηση. Ως εκ τούτου, το επιληφθέν δικαστήριο αποφαίνεται επί υποθέσεως της οποίας το περιεχόμενο έχει εκ των προτέρων οριοθετηθεί με το δικόγραφο της ανακοπής της Roda Golf.

64. Τέλος, το αστικό δικονομικό δίκαιο προβλέπει τη δυνατότητα ασκήσεως ανακοπής κατά των διατάξεων, των μη οριστικών αποφάσεων και, κατ' εξαίρεση, των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας. Η ανακοπή αυτή διέπεται από τους γενικούς κανόνες περί ένδικων βοηθημάτων καθώς και από τις αρχές που διέπουν την παροχή αποτελεσματικής ένδικης προστασίας [70]. Το αιτούν δικαστήριο πρέπει να μεριμνήσει για την τήρηση όλων των δικονομικών εγγυήσεων που περιβάλλουν τη Roda Golf στο πλαίσιο κάθε διαδικασίας ενώπιον ενός ισπανικού πολιτικού δικαστηρίου.

70 — Díez-Picazo, I. και De la Oliva Santos, A., όπ.π.

65. Κατά συνέπεια, η κύρια διαδικασία είναι κατ' αντιμωλίαν για τους σκοπούς της υποβολής προδικαστικού ερωτήματος.

β) Η δικαιοδοτική φύση της λειτουργίας που ασκεί στη συγκεκριμένη περίπτωση το αιτούν δικαστήριο

66. Ο γραμματέας του αιτούντος δικαστηρίου, λαμβάνοντας το προσβαλλόμενο μέτρο οργανώσεως της διαδικασίας, δεν ενήργησε ως δικαιοδοτικό όργανο. Τα καθήκοντα που ασκούν όσοι αναλαμβάνουν την ευθύνη της στηρίξεως του δικαστή δεν τα μετατρέπει σε δικαιοδοτικά όργανα. Εξάλλου, δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι οι αποφάσεις τους μπορούν να αποτελέσουν, βάσει του άρθρου 224 του LEC, το αντικείμενο ανακοπής ενώπιον των ιεραρχικά ανωτέρων τους. Κατά τα λοιπά, θα ήταν αντίθετο προς τη νομολογία Job Centre το να προέρχεται η παραπομπή από διαφορά που είχε ως μοναδικό αντικείμενο την επίδοση και την κοινοποίηση των πράξεων που προβλέπει ο κανονισμός 1348/2000, δεδομένου ότι σκοπός των μέσων που θεσπίζει το ανωτέρω νομοθέτημα είναι ο έλεγχος της ορθής διεξαγωγής μιας αστικής δίκης, όχι όμως της δίκης καθ' εαυτήν.

67. Εντούτοις, εν προκειμένω, μπορεί να εφαρμοστεί η εξαίρεση που προβλέπει η απόφαση Job Centre, κατά την οποία το προδικαστικό ερώτημα είναι παραδεκτό όταν, παρά το γεγονός ότι αρχικά η αρμοδιότητα δεν ήταν δικαιοδοτικού χαρακτήρα, το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο ενδεχόμενου ένδικου βοηθήματος. Όπως προανέφερα, η υπόθεση που εκκρεμεί ενώπιον του δικαστηρίου του San Javier δεν τοποθετεί το εν λόγω δικαστήριο σε κάποιο δικαιοδοτικό πλαίσιο ούτε διότι πρώτο αυτό αποφάνθηκε επί της αιτήσεως ούτε λόγω του εξεταζόμενου ζητήματος. Εντούτοις, το αιτούν δικαστήριο επιτελεί «λειτουργία δικαιοδοτικής φύσεως έχουσα ως αντικείμενο την ακύρωση πράξεως προσβάλλουσας δικαίωμα του αιτούντος» [71].

68. Όπως παρατήρησα, η ανακοπή είναι ένας μηχανισμός τον οποίον η ισπανική αστική νομοθεσία κατατάσσει μεταξύ των ένδικων μέσων που δεν έχουν μεταβιβαστικό αποτέλεσμα, δεδομένου ότι εκδικάζεται από το εκδόσαν την ανακοπτόμενη απόφαση δικαστήριο. Διέπεται από ειδικούς κανόνες, αλλά και από τις γενικές διατάξεις του LEC. Το επιχείρημα αυτό ενισχύεται από το γεγονός ότι, όπως εξέθεσα στα σημεία 62 έως 64 των ανά χείρας προτάσεων, η ανακοπή μπορεί να ασκηθεί εφόσον υπάρχει άμεσο συμφέρον, το αντικείμενο είναι οριοθετημένο και τηρούνται όλες οι δικονομικές εγγυήσεις.

69. Ως εκ τούτου, διαπιστώθηκε η δικαιοδοτική φύση της ασκούμενης αρμοδιότητας για τους σκοπούς του προδικαστικού ερωτήματος.

71 — Προπαρατεθείσα απόφαση Job Centre (σκέψη 11).

4. Συμπέρασμα

70. Βάσει όλων των ανωτέρω και δεδομένου ότι αποδείχτηκε ότι η κύρια δίκη φέρει τον χαρακτήρα κατ' αντιμωλίαν διαδικασίας και ότι το αιτούν όργανο ασκεί λειτουργία δικαιοδοτικής φύσεως, προτείνω στο Δικαστήριο να απορρίψει τη δεύτερη ένσταση απαραδέκτου που προέβαλε η Επιτροπή.

VI — Το προδικαστικό ερώτημα

71. Ο κανονισμός 1348/2000 σκοπεί στη βελτίωση της εσωτερικής αγοράς, δεδομένου ότι η αποτελεσματικότητα και η ταχύτητα της διαβιβάσεως δικαστικών και εξώδικων πράξεων συμβάλλει στην προαγωγή των σκοπών των Συνθηκών. Η πρωτοβουλία δεν ήταν νέα, δεδομένου ότι, από τη δεκαετία του 60, στο πλαίσιο της Διασκέψεως της Χάγης εγκρίθηκε η Σύμβαση του 1965 σχετικά με το ίδιο αντικείμενο, η οποία τώρα πλέον έχει κυρωθεί από την πλειονότητα των κρατών μελών της Ενώσεως [72]. Η Συνθήκη του Άμστερνταμ εμπόδιζε να τεθεί σε ισχύ μια Σύμβαση για τις επιδόσεις βάσει του παλαιού άρθρου Κ.3 ΕΕ [73], πλην όμως το περιεχόμενό της ενσωματώθηκε τελικά στον κανονισμό τον οποίο το Δικαστήριο καλείται να ερμηνεύσει στην παρούσα υπόθεση.

72. Όπως συνάγεται από τον τίτλο του, ο κανονισμός 1348/2000 αφορά τις επιδόσεις και τις κοινοποιήσεις δικαστικών και εξώδικων πράξεων, έστω και αν αφορά μόνον τις αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Το Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº 5 de San Javier ερωτά σχετικά με τον ακριβή ορισμό της εννοίας της «εξώδικης πράξεως», διότι διερωτάται αν ο χαρακτηρισμός αυτός μπορεί να προσδοθεί σε μια συμβολαιογραφική πράξη επιδόσεως και οχλήσεως που αφορά τη διαβίβαση δεκαέξι επιστολών που περιέχουν την καταγγελία μιας συμβάσεως αγοράς.

73. Οι γραπτές παρατηρήσεις που κατατέθηκαν στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας ακολουθούν δύο διαφορετικές γραμμές οι οποίες ενίοτε συμπλέκονται. Αφενός, δύο κράτη υποστηρίζουν ότι οι εξώδικες πράξεις δεν μπορούν να επιδοθούν σύμφωνα με τον κανονισμό 1348/2000 παρά μόνον αν εκκρεμεί κάποια ένδικη διαδικασία. Δεδομένου ότι στην παρούσα υπόθεση δεν εκκρεμεί ακόμη κάποια τακτική διαγνωστική διαδικασία, προτάθηκε στο Δικαστήριο να περιορίσει την επίδοση τέτοιων εγγράφων μόνο σε αυτά που αφορούν *ενδοδιαδικαστικά* ζητήματα, φρονώντας ότι, με τον τρόπο αυτόν, δεν υπάρχει περιθώριο να ανακύψουν οι αμφιβολίες που εκθέτει το ισπανικό δικαστήριο. Αφετέρου, μια μεγαλύτερη ομάδα κρατών, μαζί με την Επιτροπή και την ανακόπτουσα στην κύρια διαδικασία, φρονούν ότι ο κανονισμός 1348/2000 περιλαμβάνει την επίδοση εξωδίκων πράξεων, έστω και αν δεν έχει κινηθεί ακόμη κάποια ένδικη διαδικασία οι ανωτέρω μετέχοντες στη διαδικασία στηρίζουν τους ισχυρισμούς τους στο άρθρο 16 του κανονισμού το οποίο διέπει αυτό το είδος των πράξεων.

74. Το αιτούν δικαστήριο υπέβαλε δύο ερωτήματα και αυτός ο διττός χαρακτήρας

72 — Σύμβαση για την επίδοση και κοινοποίηση στην αλλοδαπή δικαστικών και εξωδίκων εγγράφων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις της 15ης Νοεμβρίου 1965. Από την τράπεζα δεδομένων της Διασκέψεως της Χάγης για το διεθνές ιδιωτικό δίκαιο συνάγεται ότι οι μόνες χώρες της ΕΕ που δεν την έχουν κυρώσει μέχρι σήμερα είναι η Αυστρία και η Μάλτα.

73 — Σύμβαση καταρτιζόμενη βάσει του άρθρου Κ.3 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την επίδοση και την κοινοποίηση στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης δικαστικών και εξωδίκων πράξεων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις, που υπεγράφη στις 26 Μαΐου 1997 (ΕΕ C 261, σ. 2).

των ερωτημάτων είναι σαφής στις απόψεις που προβάλλουν όσοι παρενέβησαν στην υπόθεση αυτή. Είναι προφανές ότι τα δύο ερωτήματα συνδέονται μεταξύ τους, έστω και αν διαφέρουν ως εκ τούτου, προτείνω στο Δικαστήριο να πράξει το αυτό, και δη να εξετάσει πρώτα αν ο κανονισμός 1348/2000 επιτρέπει την επίδοση και κοινοποίηση εξώδικων πράξεων όταν δεν έχει κινηθεί κάποια ένδικη διαδικασία και, δεύτερον, να προβεί σε μια δεσμευτική ερμηνεία της εννοίας «εξώδικη πράξη» η οποία, εν αντιθέσει προς τις δικαστικές πράξεις, δεν ορίζεται στον κανονισμό.

Α — *Το δικονομικό πλαίσιο των εξώδικων πράξεων και η ανάγκη υπάρξεως διαφοράς*

75. Το Βασίλειο της Ισπανίας και η Σλοβακική Δημοκρατία τονίζουν με έμφαση ότι οι εξώδικες πράξεις, έστω και αν αφορούν ζητήματα άσχετα προς τη δικαστική πραγματικότητα, διέπονται από τον κανονισμό 1348/2000 οσάκις η επίδοση και η κοινοποίησή τους είναι αναγκαίες στο πλαίσιο μιας δίκης. Συνάγουν τούτο από τις λειτουργίες που κατά κανόνα επιτελεί ένα δικαστήριο στο πλαίσιο των παραδόσεων των κρατών μελών καθώς και από τη γραμματική ερμηνεία των αιτιολογικών σκέψεων του κανονισμού 1348/2000.

76. Η έκτη αιτιολογική σκέψη αφορά την «αποτελεσματικότητα και [την] ταχύτητα των δικαστικών διαδικασιών στον αστικό τομέα» και τονίζει ότι η διαβίβαση δικαστικών και εξώδικων πράξεων πρέπει να είναι «άμεση και ταχεία». Εντεύθεν συνάγεται ότι σκοπός του κανονισμού είναι να βελτιώσει τις διαδικασίες που ενέχουν κάποιο διασυνοριακό στοιχείο. Έτσι, το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού περιορίζεται στην επίδοση εξώδικων πράξεων στο πλαίσιο διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον ενός εθνικού δικαιοδοτικού οργάνου.

77. Δεν μπορεί να γίνει δεκτή η άποψη της Επιτροπής ότι μία εξώδικη πράξη καθίσταται δικαστική αν περιλαμβάνεται μεταξύ των εγγράφων της δικογραφίας[74]. Στο πλαίσιο μιας διαδικασίας, μπορεί να ανακύψει η ανάγκη προσφυγής στον κανονισμό 1348/2000 για την επίδοση π.χ. συμβολαιογραφικών πράξεων ή αποφάσεων που έχουν ληφθεί από τα όργανα μιας εταιρίας, οι οποίες δεν καθίστανται δικαστικές πράξεις εκ του λόγου και μόνον ότι περιλαμβάνονται στη δικογραφία της υποθέσεως επί της οποίας καλείται να αποφανθεί το δικαστήριο. Εντούτοις, είναι πειστικότερο το επιχείρημα της Επιτροπής ότι ένας τόσο σημαντικός περιορισμός του πεδίου εφαρμογής του κανονισμού 1348/2000 έπρεπε να περιλαμβάνεται στο κείμενό του. Η διασταλτική ερμηνεία μιας αιτιολογικής σκέψεως δεν είναι ενδεχομένως το καλύτερο μέσο προς επίρρωση της απόψεως του Βασιλείου της Ισπανίας και της Σλοβακικής Δημοκρατίας, ιδίως όταν υπάρχουν άλλα στοιχεία, πλέον λυσιτελή, προς στήριξη της αντίθετης απόψεως.

78. Το άρθρο 65 ΕΚ αποτελεί τη νομική βάση του κανονισμού 1348/2000. Οι νομικές πράξεις του παραγώγου δικαίου, οι οποίες μπορούν να στηριχθούν στη διάταξη αυτή, είναι «μέτρα [...] στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις με διασυνοριακές επιπτώσεις», στο μέτρο που είναι αναγκαία «για την ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς». Όταν κάνει λόγο για την επίδοση ή την κοινοποίηση δικαστικών ή εξώδικων πράξεων, το άρθρο αυτό ουδόλως στηρίζει τις απόψεις όσων φρονούν ότι πρέπει

74 — Σημείο 45 των προτάσεων της Επιτροπής.

να εκκρεμεί κάποια διαφορά. Αντιθέτως, ο κανονισμός 1348/2000 επιδιώκει την ελαστικότητα, την ταχύτητα, την αποτελεσματικότητα και την ευχερή κυκλοφορία τόσο των δικαστικών όσο και των εξώδικων πράξεων χωρίς καμία διάταξή του να απαιτεί όπως οι πράξεις αυτές περιλαμβάνονται σε κάποια δικογραφία. Η έκτη αιτιολογική σκέψη μπορεί να θεωρηθεί ως υπόμνηση της ιδιαίτερης σημασίας που έχει η ταχεία διαβίβαση των πράξεων κατά τη διεξαγωγή των ένδικων διαδικασιών χωρίς εντούτοις να αποκλείει άλλες περιστάσεις [75].

79. Ομοίως, το νομικό γλωσσάριο των πράξεων που εξέδωσε η Επιτροπή, το οποίο δεν έχει εξαντλητικό χαρακτήρα, αλλά αντιθέτως απηχεί την ποικιλία των πράξεων που υπάρχουν σε κάθε κράτος μέλος, συνηγορεί υπέρ της διασταλτικής ερμηνείας του πεδίου εφαρμογής του κανονισμού 1348/2000. Π.χ. το γλωσσάριο αυτό χαρακτηρίζει ως εξώδικες πράξεις τις βελγικές, γερμανικές και ουγγρικές συμβολαιογραφικές πράξεις. Η Πορτογαλία παραθέτει έναν εξαντλητικό κατάλογο ιδιωτικών νομικών πράξεων, όπως είναι η μεταβίβαση δικαιωμάτων, η αποχώρηση του διαχειριστή μιας εταιρίας ή η συγχώνευση επιχειρήσεων. Για το Ηνωμένο Βασίλειο, εξώδικες είναι οι «επιδοτέες ή κοινοποιητέες νομικές πράξεις σε σχέση με οποιαδήποτε μη δικαστική αστική και εμπορική υπόθεση». Ωστόσο, το πλέον χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι αυτό της Αυστρίας, στην οποία θεωρούνται ως εξώδικες οι «πράξεις για τη διαφύλαξη, την ικανοποίηση μιας αστικής ή εμπορικής απαιτήσεως ή την προάσπιση των αντίστοιχων δικαιωμάτων, *ακόμη και εκτός αστικής δίκης*» [76].

80. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι οι εξώδικες πράξεις κατά την έννοια του κανονισμού 1348/2000 δεν περιορίζονται σε αυτές που περιλαμβάνονται στη δικογραφία, αλλά περιλαμβάνουν και αυτές που πρέπει να επιδοθούν ανεξαρτήτως δίκης. Αντιλαμβάνομαι ότι μια επιφανειακή ερμηνεία θα οδηγούσε σε καταχρηστικές πρακτικές οι οποίες θα μπορούσαν να επιβαρύνουν υπέρμετρα τις δυνατότητες διαχειρίσεως των εθνικών δικαστηρίων. Εντούτοις, η ανησυχία αυτή δεν δικαιολογεί τον περιορισμό του πεδίου εφαρμογής του κανονισμού 1348/2000. Θα ήταν καλύτερο να λαμβάνεται υπόψη στο πλαίσιο του ορισμού της εννοίας της «εξώδικης πράξεως» τον οποίο θα εξετάσω στη συνέχεια.

Β — *Ο ορισμός της «εξώδικης πράξεως» κατά την έννοια του κανονισμού 1348/2000*

81. Όλα τα μετέχοντα στην προδικαστική διαδικασία κράτη υποστηρίζουν ότι ο εθνικός νομοθέτης έχει την ευθύνη να ορίσει την έννοια της «εξώδικης πράξεως» του άρθρου 16 του κανονισμού 1348/2000. Ενώ ορισμένα εξ αυτών, όπως η Λεττονία ή η Γερμανία, υποστηρίζουν ότι το ζήτημα αυτό, στο σύνολό του, πρέπει να ρυθμιστεί από τον εσωτερικό νομοθέτη, άλλα κράτη, όπως η Τσεχική Δημοκρατία, η Ουγγαρία, η

75 — Σχετικά με τη σημασία του κανονισμού 1348/2000 για την προαγωγή των σκοπών που επιδιώκουν τα μέτρα τα οποία λαμβάνονται βάσει του άρθρου 65 ΕΚ, βλ. Marchal Escalona, N., *El nuevo régimen de la notificación en el espacio judicial europeo,* εκδόσεις Comares, Γρενάδα, 2002, σ. 7 έως 9.

76 — Η υπογράμμιση δική μου.

Πολωνία, η Ισπανία, η Ελλάδα ή η Ιταλία, τάσσονται υπέρ μιας πλέον αναλυτικής προσεγγίσεως, προβάλλοντας ορισμένα κοινά στοιχεία προκειμένου να προσδώσουν περιεχόμενο σε μια κοινοτική έννοια, επαναλαμβάνοντας ταυτόχρονα ότι κάθε χώρα πρέπει να διατηρήσει κάποιο περιθώριο χειρισμών.

82. Για να επιλυθεί το λεπτό αυτό ζήτημα [77], πρέπει να ληφθεί υπόψη η νομολογία του Δικαστηρίου, ιδίως η αναφαινόμενη θεωρία του σχετικά με τον κανονισμό 1348/2000 που κομίζει ενδιαφέροντα στοιχεία. Στην υπόθεση Leffler [78], το Δικαστήριο κλήθηκε για πρώτη φορά να ερμηνεύσει το νομοθέτημα αυτό στο πλαίσιο προδικαστικής παραπομπής, που είχε ως αντικείμενο τις συνέπειες που απορρέουν από την άρνηση παραλαβής ενός εγγράφου το οποίο επιδίδεται σύμφωνα με τον κανονισμό 1348/2000. Στην υπόθεση εκείνη, το Δικαστήριο υπενθύμισε τους κινδύνους τυχόν μη ομοιόμορφης ερμηνείας του κανονισμού για να απορρίψει τον ισχυρισμό ότι οι συνέπειες της αρνήσεως παραλαβής διέπονται από την εκάστοτε εσωτερική έννομη τάξη. Στηριζόμενο στο γεγονός ότι η Συνθήκη του Άμστερνταμ είχε προσδώσει μια «νέα διάσταση» στα μέτρα του νυν τίτλου IV ΕΚ [79], το Δικαστήριο έκρινε ότι το γεγονός αυτό μαρτυρούσε τη βούληση των κρατών μελών «να εδραιώσουν τα μέτρα αυτά στην κοινοτική έννομη τάξη, *καθιερώνοντας την αρχή της αυτοτελούς ερμηνείας τους*» [80]. Πέραν τούτου, η απόφαση επισήμανε ότι η επιλογή της μορφής του κανονισμού, αντί της οδηγίας που αρχικώς είχε προτείνει η Επιτροπή, «αποδεικνύει τη σημασία που ο κοινοτικός νομοθέτης αποδίδει στο άμεσο αποτέλεσμα των διατάξεων του εν λόγω κανονισμού και *στην ενιαία εφαρμογή τους*» [81]. Η απόφαση Weiss und Partner [82] κατέληξε στο ίδιο αποτέλεσμα εμμένοντας και πάλι, στο πλαίσιο της διαμάχης σχετικά με τις συνέπειες της αρνήσεως παραλαβής μιας επιδιδόμενης πράξεως, στο γεγονός ότι ο κανονισμός 1348/2000 έπρεπε να εφαρμόζεται ομοιόμορφα [83].

83. Στη συνάφεια αυτή, δεν θεωρώ ότι το άρθρο 16 του κανονισμού 1348/2000 παραπέμπει άνευ προϋποθέσεων στο εθνικό δίκαιο για τον ορισμό της κοινοτικής εννοίας της «εξώδικης πράξεως». Μια τόσο σημαντική παραπομπή θα διατυπωνόταν ρητώς στη ρύθμιση πάντως, ούτε από τη γραμματική διατύπωση ούτε από τις νομοπαρασκευαστικές εργασίες διαφαίνεται μια τέτοια βούληση. Έστω και αν είναι πιθανό να

77 — Πρόκειται για ένα ευαίσθητο ζήτημα έστω και αν ορισμένοι, πράγμα που προκαλεί κατάπληξη, το χαρακτήρισαν στερούμενο σημασίας. Ο Sharma, D.H., *Zustellungen im Europäischen Binnenmarkt,* εκδόσεις Dunker & Humblot, Βερολίνο, 2003, σ. 84, σφάλλει στην ανάλυσή του στον βαθμό που υποστηρίζει ότι το αντικείμενο της παρούσας διαφοράς δεν θα πρέπει να προκαλέσει σοβαρή ανησυχία για την αποτελεσματικότητα του κανονισμού 1348/2000. Εντούτοις, η παρέμβαση στην παρούσα διαδικασία εννέα κρατών μελών και η ποικιλία των απόψεων που διατυπώθηκαν μαρτυρούν την ύπαρξη σημαντικής αντιδράσεως.

78 — Απόφαση της 8ης Νοεμβρίου 2005, C-443/03 (Συλλογή 2005, σ. I-9611).

79 — Όπ.π. (σκέψη 45).

80 — Σκέψη 45. Η υπογράμμιση δική μου.

81 — Σκέψη 46. Η υπογράμμιση δική μου.

82 — Απόφαση της 8ης Μαΐου 2008, C-14/07 (Συλλογή 2008, σ. I-3367).

83 — Στο σημείο 63 των προτάσεών της τής 28ης Ιουνίου 2005, επί της υποθέσεως Leffler (απόφαση προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 78), η γενική εισαγγελέας C. Stix-Hackl παρατηρεί ότι ο κανονισμός επιδιώκει τη μέγιστη προσέγγιση των νομικών συνεπειών σε σχέση με τα δικαιώματα που αναγνωρίζουν οι διατάξεις του. Εντούτοις, φρονεί ότι «η "καταφυγή" στο εθνικό δίκαιο για την πλήρωση των τυχόν ρυθμιστικών κενών θα αποτελούσε […] ασυνέπεια».

υπάρξουν διχογνωμίες σχετικά με τον βαθμό ομοιογένειας που επιδιώκει ο κανονισμός, τα κράτη δεν μπορούν να χειρίζονται κατά το δοκούν την ερμηνεία του άρθρου 16 του κανονισμού 1348/2000.

84. Η διατύπωση του άρθρου αυτού είναι κάπως ασαφής. Προβλέπει απλώς ότι οι εξώδικες πράξεις μπορούν να διαβιβαστούν σε άλλο κράτος μέλος προς επίδοση ή κοινοποίηση σύμφωνα με τις διατάξεις του κανονισμού. Η ανωτέρω λακωνική διατύπωση αντιφάσκει προς τα δεκατέσσερα προηγούμενα άρθρα τα οποία ρυθμίζουν αναλυτικά την επίδοση και την κοινοποίηση δικαστικών πράξεων.

85. Ως προς το σημείο αυτό, συντάσσομαι με την άποψη της Τσεχικής Δημοκρατίας ότι μια εξώδικη πράξη πρέπει να εκτιμάται «σε συνάρτηση με το δίκαιο του κράτους προελεύσεως, ερμηνευόμενο σύμφωνα προς τον σκοπό του κανονισμού και τις γενικές αρχές που απορρέουν από το σύνολο των εθνικών νομικών συστημάτων» [84]. Είναι πράγματι η πλέον ορθή προσέγγιση εν προκειμένω, αφού είναι αληθές ότι, προκειμένου να ρυθμίσει τις εξώδικες πράξεις, ο κανονισμός 1348/2000 θέλησε να επωφεληθεί από την εμπειρία εκάστου κράτους μέλους. Το γλωσσάριο που εξέδωσε η Επιτροπή απηχεί αυτήν την εθνική ποικιλομορφία και μπορεί να χρησιμεύσει ως σημείο αναφοράς όχι μόνο για τα έγγραφα που αυτό απαριθμεί, αλλά και για όσα δεν περιλαμβάνονται σε αυτό και τα οποία βάσει μιας συστηματικής ερμηνείας μπορούν να περιληφθούν στον κανονισμό 1348/2000. Το άρθρο 16 προσδίδει στην «εξώδικη πράξη» μια κοινοτική διάσταση, έστω και αν αναθέτει στα κράτη μέλη τη σημαντική ευθύνη να παράσχουν ένα υπόδειγμα προκειμένου η κοινοτική έννοια να περιλαμβάνει τα έγγραφα τα οποία, βάσει της παραδόσεως των κρατών μελών, ενδέχεται να έχουν εξώδικο χαρακτήρα [85].

86. Ως εκ τούτου, καλώ το Δικαστήριο να ορίσει την έννοια της «εξώδικης πράξεως» του κανονισμού 1348/2000 κατά τρόπο που να σέβεται και να είναι συμβατός με την ποικιλομορφία των εθνικών δικαιοδοτικών συστημάτων και με τους σκοπούς του κανονισμού.

87. Τα προϊσχύσαντα του κανονισμού 1348/2000 νομοθετήματα παρέχουν μία πρώτη ένδειξη για τον ορισμό αυτού του είδους των πράξεων. Το πλέον σημαντικό αναφέρθηκε: πρόκειται για τη Σύμβαση της Χάγης του 1965 που κυρώθηκε από τη συντριπτική πλειονότητα των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ενώσεως και στην οποία παρέπεμψε το Δικαστήριο στο πλαίσιο της υποθέσεως Weiss und Partner [86]. Εν αντιθέσει προς τον επίδικο κανονισμό, η Σύμβαση ορίζει την έννοια της «εξώδικης πράξεως» στο άρθρο της 17, περιλαμβάνοντας σε αυτήν

84 — Παρατηρήσεις της Τσεχικής Κυβερνήσεως (σημείο 8).

85 — Scarano, L.A., «Il Regolamento CE n. 1348/2000 sulle notifiche internazionali intracomunitarie», Ambrosi, I. και Scarano, L.A., *Diritto Civile Comunitario e Cooperazione Giudiziaria Civile*, εκδόσεις Giuffrè, Μιλάνο, 2005, σ. 105 και 106.

86 — Προπαρατεθείσα απόφαση (σκέψη 52.)

τις πράξεις «που προέρχονται από αρχές ή δικαστικούς ενός συμβαλλόμενου κράτους». Συνεπώς, μόνον τα δημόσια έγγραφα έχουν, κατά την ανωτέρω Σύμβαση, εξώδικο χαρακτήρα [87].

88. Ένα άλλο ενδιαφέρον προηγούμενο είναι η Σύμβαση του 1997, σχετικά με την επίδοση και την κοινοποίηση δικαστικών και εξώδικων πράξεων, που καταρτίστηκε βάσει του πρώην άρθρου Κ.3 ΕΕ και η οποία ουδέποτε τέθηκε σε ισχύ. Όπως τόνισα, ο κανονισμός 1348/2000 επαναλαμβάνει ορισμένες διατάξεις της Συμβάσεως αυτής περιλαμβανομένου του νυν άρθρου του 16. Το σχέδιο της Συμβάσεως συνοδευόταν από μια άκρως ενδιαφέρουσα επεξηγηματική έκθεση στην οποία και το Δικαστήριο παρέπεμψε στο πλαίσιο της υποθέσεως Weiss und Partner [88]. Στον σχολιασμό του άρθρου 1, η έκθεση αναγνώρισε τη δυσχέρεια επακριβούς οριοθετήσεως των «εξώδικων πράξεων». Εντούτοις, προσέθεσε ότι επρόκειτο «για πράξεις που καταρτίζει ένας δημόσιος λειτουργός, όπως είναι μια συμβολαιογραφική πράξη ή μια πράξη δικαστικού επιμελητή, ή πράξεις που καταρτίζει μια δημόσια αρχή κράτους μέλους, ή ακόμη πράξεις των οποίων η φύση και η σημασία δικαιολογούν τη διαβίβασή τους και την κοινοποίησή τους στους παραλήπτες τους βάσει επίσημης διαδικασίας». Η έννοια αυτή έχει ευρύτερο περιεχόμενο από αυτήν της Συμβάσεως της Χάγης, δεδομένου ότι δεν περιορίζεται στις εξώδικες πράξεις που εκδίδουν δημόσιες αρχές, αλλά εκτείνεται και σε άλλα είδη πράξεων τα οποία είναι μεν αμιγώς ιδιωτικής φύσεως, πλην όμως έχουν ιδιαίτερη σημασία για τις νομικές σχέσεις.

89. Υπάρχουν επίσης διευκρινιστικά στοιχεία στο νομικό γλωσσάριο που κατάρτισε η Επιτροπή, το οποίο περιλαμβάνει πολύ διαφορετικές πράξεις, οι οποίες ωστόσο έχουν ορισμένα κοινά μεταξύ τους στοιχεία. Υπό το πρίσμα αυτής της ετερογένειας, προτείνω στο Δικαστήριο να ορίσει τις «εξώδικες πράξεις» κατά την έννοια του κανονισμού 1348/2000 βάσει τριών κύριων χαρακτηριστικών τα οποία απαριθμούνται στα παραδείγματα που περιλαμβάνει το νομικό γλωσσάριο.

90. Πρώτον, ο χαρακτηρισμός αυτός μπορεί να προσδοθεί στις πράξεις που αποτέλεσαν το αντικείμενο παρεμβάσεως μιας δημόσιας αρχής ή καταρτίστηκαν μέσω διοικητικής πράξεως και συγκεκριμένα από «αρχή» άσχετη προς τα δικαιοδοτικά όργανα του κράτους προελεύσεως. Ο όρος «παρέμβαση» υποδηλώνει το γεγονός ότι η δημόσια αρχή συνέταξε το έγγραφο ή βεβαίωσε το περιεχόμενό του με δημόσια δήλωση [89]. Η παρέμβαση που απορρέει από μια «δημόσια πράξη» αναφέρεται σε εξώδικες πράξεις στις οποίες ο

87 — Το πρακτικό εγχειρίδιο για τη λειτουργία της Συμβάσεως του 1965 το οποίο συνέταξε το μόνιμο Γραφείο της Διασκέψεως του Διεθνούς Ιδιωτικού Δικαίου παραθέτει ορισμένα παραδείγματα εξώδικων πράξεων κατά την έννοια του άρθρου 17 της Συνθήκης: «extrajudicial documents include [...] demands por payment, notices to quit in connection with leaseholds or contracts of employment, protests with respect to bills of exchange and promissory notes, provided that they are issued by an authority of huissier. Objections to marriage, consents for adoption, and acceptances of paternity are also in this class insofar as they imply compliance with certain formalities». *Practical Handbook on the Operation of The Hague Service Convention,* Permanent Bureau — Hague Conference, εκδόσεις Wilson & Lafleur Ltée, Μόντρεαλ, 2006, σ. 30. Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι στην τελευταία ημιπερίοδο σχετικοποιείται ο δημόσιος χαρακτήρας της πράξεως χωρίς εντούτοις να καθίσταται περιττή η παρέμβαση μιας αρχής.

88 — Προπαρατεθείσα απόφαση (σκέψεις 53 και 54). Χρήζει ιδιαίτερης μνείας το γεγονός ότι το Δικαστήριο απέκλεισε απολύτως τη συνεκτίμηση, στο πλαίσιο της ερμηνείας, της εκθέσεως αυτής με την απόφασή του Leffler, την πρώτη υπόθεση σχετικά με τον κανονισμό 1348/2000. Με τη σκέψη 43 της αποφάσεως αυτής, το Δικαστήριο έκρινε ότι «δεν μπορεί βασίμως να υποστηριχθεί ότι οι συνέπειες της αρνήσεως παραλαβής εγγράφου θα έπρεπε να καθορίζονται από το εθνικό δίκαιο. Συναφώς, δεν είναι δυνατό να προβληθούν βασίμως οι παρατηρήσεις που περιλαμβάνονται στην επεξηγηματική έκθεση της Συμβάσεως [...]». Σκοπός της εκτιμήσεως αυτής είναι να αποφευχθεί ο ερμηνευτικός κατακερματισμός του κανονισμού σε εθνικό επίπεδο.

89 — Sharma, D.H., όπ.π., σ. 84.

δημόσιος χαρακτήρας προδίδεται όχι από μια μονοπρόσωπη συλλογική αρχή, αλλά από νομοθετική πράξη. Έτσι, υπάρχουν πράξεις των οποίων τα αποτελέσματα, τα οποία προβλέπει ευθέως ο νόμος, είναι τόσο σημαντικά για την εθνική έννομη τάξη ώστε να χρήζουν διαβιβάσεως και επιδόσεως βάσει του κανονισμού 1348/2000. Σε αυτές τις πράξεις αναφέρεται η επεξηγηματική έκθεση της Συμβάσεως του 1997 όταν κάνει λόγο για «πράξεις […] των οποίων η φύση και η σημασία δικαιολογούν τη διαβίβαση και την κοινοποίησή τους στους παραλήπτες τους βάσει μιας επίσημης διαδικασίας».

91. Δεύτερον, οι πράξεις αυτές πρέπει να παράγουν ειδικά και διαφοροποιημένα έννομα αποτελέσματα δεδομένου ότι υπόκεινται σε ορισμένο τύπο. Ως εκ τούτου, το απλό γεγονός της παρεμβάσεως δεν προσδίδει αυτομάτως σε μια εξώδικη πράξη διάσταση διαφορετική από αυτήν την οποία θα είχε εάν στην κατάρτισή της δεν είχε συμπράξει κάποια δημόσια αρχή. Η εσωτερική έννομη τάξη μπορεί να υποχρεώνει τους ιδιώτες να προσφεύγουν στις δημόσιες αρχές προκειμένου να προσδώσουν αυξημένο κύρος σε ορισμένα έγγραφα και, κατά συνέπεια, να ενισχύσουν τη σταθερότητα και την ασφάλεια στις έννομες σχέσεις. Εντούτοις, οσάκις η παρέμβαση δημόσιας αρχής δεν επηρεάζει το κύρος της πράξεως, φρονώ ότι δεν υφίσταται «εξώδικη πράξη» κατά την έννοια του κανονισμού 1348/2000. Έτσι, εν προκειμένω, ο χαρακτηρισμός της καταγγελίας μιας συμβάσεως αγοραπωλησίας μπορεί να μεταβάλλεται άρδην ανάλογα με το αν γνωστοποιείται με ιδιωτική επιστολή ή μέσω τυποποιημένης δημόσιας παρεμβάσεως με συμβολαιογραφική πράξη οχλήσεως και επιδόσεως [90].

90 — Ο Sharma, D.H., όπ.π., σ. 84, παραθέτει ως παράδειγμα εξώδικης πράξεως την καταγγελία μιας ιδιωτικής συμβάσεως.

92. Τρίτον, για την επίτευξη του κύριου σκοπού του κανονισμού, που έγκειται βασικά στη διασφάλιση μιας αποτελεσματικής και ταχείας δικαστικής συνεργασίας στο έδαφος της Κοινότητας, η εν λόγω εξώδικη πράξη πρέπει να εξυπηρετεί την προβολή μιας αξιώσεως στο πλαίσιο πιθανής δίκης. Πρέπει να υφίσταται ένας ελάχιστος βαθμός συνάφειας μεταξύ της επιδόσεως και της κοινοποιήσεως, αφενός, δια της κινήσεως των μηχανισμών του κανονισμού 1348/2000, αφετέρου. Άλλως, τα εθνικά δικαστήρια θα μεταβάλλονταν σε υπηρεσίες ταχυδρομικών αποστολών για λογαριασμό των εμπλεκομένων οι οποίοι δεν έχουν ούτε καν κινήσει την ένδικη διαδικασία. Το Δικαστήριο θα συνεκτιμήσει την πραγματικότητα αυτή περιλαμβάνοντας την τρίτη αυτή προϋπόθεση στον ορισμό της «εξώδικης πράξεως».

93. Κατά συνέπεια, θεωρώ ως εξώδικες πράξεις αυτές οι οποίες, πρώτον, αποτέλεσαν το αντικείμενο παρεμβάσεως μέσω δημόσιας πράξεως ή δημόσιας αρχής δεύτερον, πρέπει να παράγουν ειδικά και διαφοροποιημένα έννομα αποτελέσματα ως αποτέλεσμα της παρεμβάσεως και, τρίτον, πρέπει να μπορούν να χρησιμοποιηθούν προς στήριξη μιας αξιώσεως στο πλαίσιο ενδεχόμενης δίκης. Εναπόκειται στον εθνικό δικαστή να καθορίσει, βάσει των ανωτέρω τριών κριτηρίων, αν μια συμβολαιογραφική πράξη οχλήσεως και επιδόσεως η οποία καταρτίστηκε προκειμένου να γνωστοποιήσει την καταγγελία μιας συμβάσεως πωλήσεως ακινήτου συνιστά «εξώδικη πράξη».

VII — Πρόταση

94. Για τους λόγους αυτούς, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº 5 de San Javier, τα εξής:

«1. Οι “εξώδικες πράξεις” κατά την έννοια του κανονισμού 1348/2000 δεν περιορίζονται σε αυτές που περιλαμβάνονται στη δικογραφία μιας ένδικης διαδικασίας, αλλά εκτείνονται και σε αυτές οι οποίες πρέπει να επιδοθούν ανεξαρτήτως δίκης.

2. Προκειμένου να είναι “εξώδικη” κατά την έννοια του κανονισμού 1348/2000, μια πράξη πρέπει, πρώτον, να έχει αποτελέσει το αντικείμενο παρεμβάσεως απορρέουσας από δημόσια πράξη ή προερχόμενης από δημόσια αρχή δεύτερον, πρέπει να παράγει ειδικά και διαφοροποιημένα έννομα αποτελέσματα ως συνέπεια της παρεμβάσεως τρίτον, πρέπει να μπορεί να γίνει επίκλησή της για την προβολή μιας απαιτήσεως στο πλαίσιο ενδεχόμενης δίκης.

3. Εναπόκειται στον εθνικό δικαστή να διευκρινίσει, βάσει των τριών ανωτέρω κριτηρίων, αν μια συμβολαιογραφική πράξη οχλήσεως και επιδόσεως που καταρτίστηκε για να γνωστοποιηθεί η καταγγελία μιας συμβάσεως πωλήσεως ακινήτου συνιστά “εξώδικη πράξη”.»